श्री हैम संस्कृत प्रवेशिका
પ્રથમાનુસારિણી

શબ્દ-રૂપાવલી

(ધાતુ રૂપાવલી સાથે)

❖ સંયોજક ❖

ગણિવર્યશ્રી નયચંદ્રસાગરજી મ.સા. ના શિષ્યરત્ન
મુનિશ્રી ઋષભચંદ્રસાગરજી મ.સા.

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

શુભ આશી:

પૂ. આચાર્ય દેવશ્રી અશોકસાગરસૂરી. મ.

પૂ. આચાર્ય દેવશ્રી જિનચંદ્રસાગરસૂરી. મ.

પૂ. આચાર્ય દેવશ્રી હેમચંદ્રસાગરસૂરી. મ.

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

શ્રી શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથાય નમઃ

શ્રી આનંદ-ચંદ્ર-ધર્મ-અભય-અશોક-
જિન-હેમચંદ્રસાગર સદ્‌ગુરુભ્યો નમઃ

શ્રી હૈમ સંસ્કૃત પ્રવેશિકા
પ્રથમાનુસારિણી

શબ્દ-રૂપાવલી

(ધાતુ રૂપાવલી સાથે)

❖ સંયોજક ❖

ગણિવર્યશ્રી નયચંદ્રસાગરજી મ.સા. ના શિષ્યરત્ન
મુનિશ્રી ઋષભચંદ્રસાગરજી મ.સા.

❖ પ્રકાશક ❖

શ્રી પૂર્ણાનંદ પ્રકાશન
અમદાવાદ.

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

પ્રથમાવૃત્તિ : ૧૦૦૦ • સંવત ૨૦૫૯-જ્ઞાનપંચમી
દ્વિતીયાવૃત્તિ : ૧૦૦૦ • સંવત ૨૦૬૦
તૃતીયાવૃત્તિ : ૧૦૦૦ • સંવત ૨૦૬૧
મૂલ્ય : પઠન-પાઠન (ગૃહસ્થ માટે પણ)

પ્રાપ્તિસ્થાન

શ્રી યશોવિજયજી જૈન સંસ્કૃત પાઠશાળા
આઝાદ ચોક, સ્ટેશન રોડ,
મહેસાણા (ઉ.ગુ.)

❖

ધરણેન્દ્ર એમ. શાહ
પ્રેરણા વિરાજ-૨, એ-૨૦૪,
જોધપુરગામ, ચંદન પાર્ટીપ્લોટ સામે,
નંદનવનની બાજુમાં, સેટેલાઈટ,
અમદાવાદ-૧૫. ફોન : ૨૬૯૧૭૦૨૯

❖

(પોસ્ટ દ્વારા મંગાવવા માટે)
ધ્વનિક શાહ - નાગેશ્વર પ્લેસમેંટ સર્વિસ
૨૯, પ્રથમ મંગલ કોમ્પ્લેક્ષ,
વાસણા બસ સ્ટેન્ડ પાસે, શાક માર્કેટની
બાજુમાં, વાસણા, અમદાવાદ - ૦૭.

❖

શ્રી અભયસાગર તત્ત્વજ્ઞાન પીઠ
C/o શ્રેયસ કે. મર્ચન્ટ
નીશા એપાર્ટમેન્ટ નં. ૧,
કાજીનું મેદાન, ગોપીપુરા, સુરત-૧.

❖

અમર આર. શાહ
૯-બી, મણિ એપાટમેન્ટ, હીરાપન્ના
એપા. પાસે, કૈલાસનગર, સુરત.
મોબાઈલ : ૯૮૨૫૨૫૯૬૪૩.

સંજય જયંતિલાલ હીરાણી
૧૨૨, કીકા સ્ટ્રીટ, ગુલાલવાડી,
ઘાટની ચાલ, રૂમ નં.-૨૧, મુંબઈ.
ફોન : ૨૨૪૨૦૨૫૯

❖

ગૌરવ કે. શાહ
ગોડીજી પાઠશાળા, પાયધુની,
મુંબઈ - ૪. મો. - ૯૩૨૪૫૪૧૩૨૩

❖

તન્મય શાહ
૧૪૮/૮, જવાહરનગર, ગોરેગાંવ, મુંબઈ.

❖

પ્રવિણભાઈ ઝવેરી (કાપડના વહેપારી)
બજારમાં - પાલીતાણા (ગામમાં)
ફોન : (૦૨૮૪૮) ૨૫૨૬૭૮.

❖

શ્રી અભયસાગર જૈન પાઠશાળા
C/o વર્ધમાન જૈન પેઢી, જંબૂદ્વીપ, પાલીતાણા.

❖

પં. રસીકભાઈ - સુરત
ફોન : ૨૭૪૩૦૭૬૩
પં. ચંદ્રકાન્તભાઈ - પાટણ
ફોન : ૨૩૧૬૦૩
પં. ભાવેશભાઈ - અમદાવાદ
ફોન : ૨૬૬૦૬૪૩૨

ટાઈપ સેટીંગ : ગ્રાફીક્સ વર્લ્ડ • સુદેશ શાહ - મોબાઈલ : ૯૪૨૬૫૩૨૨૦૩.

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पुरोवचनम्...

શ્રી જિનશાસનના શ્રુતસાગરમાં ડૂબકી મારવા સંસ્કૃત-પ્રાકૃતનો અભ્યાસ આવશ્યક છે. આથીજ વર્તમાનમાં સિદ્ધહેમ-શબ્દાનુશાસન આધારિત હૈમસંસ્કૃત પ્રવેશિકા ભા. ૧-૨-૩'નો અભ્યાસ શ્રમણપ્રધાન ચતુર્વિધ શ્રીસંઘમાં ચાલી રહ્યો છે. "સંસ્કૃત ભાષામાં શબ્દ-ધાતુના રૂપોનું રટણ જેટલું વધારે તેટલો પાયો વધુ મજબૂત થાય...." આ પ્રાજ્ઞ અનુભવીઓનો નીચોડ છે.

"પ્રથમા બુક કરી રહેલ.... પ્રાથમિક અભ્યાસુ શબ્દના રૂપોનો સ્વાધ્યાય કરી શકે તેમજ લઘુવયસ્ક બાલ અભ્યાસુને સીધાજ રૂપો કંઠસ્થ કરાવી સંસ્કૃતમાં પ્રવેશ કરાવી શકાય તેવી શબ્દ રૂપાવલી હોવી જોઈએ." તે વિચારનું બીજારોપણ પંડિતવર્યશ્રી છબીલદાસભાઈ પાસે ચાલી રહેલ વ્યાકરણના અભ્યાસ સમયે થયેલ... બાલમુનિશ્રી અજિતચંદ્રસાગરજી મ.સા. ને શબ્દરૂપો કંઠસ્થ કરાવવા પૂ. મુનિશ્રી ઋષભચંદ્રસાગરજી મ.સા.એ રૂપો લખીને તૈયાર કર્યા.... ! સર્વ અભ્યાસુઓને ઉપયોગી થાય એ શુભાશયે પુસ્તિકાનું સ્વરૂપ સર્જાયું છે. પ્રુફાદિ શુદ્ધિ કરનાર પૂ. સા. પ્રશાંતયશાશ્રીજી મ.ની શ્રુતસેવાની અનુમોદના. ઇતર વ્યાકરણ અનુસાર અનેક શબ્દરૂપાવલી "**रामो हरिकरी**." શ્લોકવાળી પ્રસિદ્ધ છે. પણ હૈમ સંસ્કૃત પ્રવેશિકા પ્રથમાને અનુસરતી આ પ્રથમજ રૂપાવલી છે, જે અભ્યાસુઓને પૂરક અંગ બની અભ્યાસની ગતિ વધે તેજ આ પુસ્તિકાની ફળશ્રુતિ છે.

✍ ગણિ નયચંદ્રસાગર...

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

શ્રમને સફળ-સાર્થક બનાવીએ...

ભાષા એ એક વિચાર પ્રગટ કરવા માટેનું સબળ માધ્યમ છે. માધ્યમ જેટલું સારું એટલી ગતિ તેજ થાય, ભાષા પરનું પ્રભુત્વ સંપાદન થાય તો તે તે ભાષામાં લખાયેલા સાહિત્યમાં ગતિ-પ્રગતિ સ્હેજમાં થાય.

આપણે ત્યાં કિંમતી તાત્ત્વિક બોધથી ભરેલા ગ્રન્થો મુખ્યત્વે સંસ્કૃત-પ્રાકૃત ભાષામાં જ રચાયેલા મળે છે. જે ભાષાના જ્ઞાન વડે તે તે વિષયનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત થઈ શકે છે.

કોઈપણ ભાષાનો પાયો તેનું વ્યાકરણ છે. જે વ્યાકરણને દૃઢ બનાવવું હોય તો તેના શબ્દરૂપો ધાતરૂપોનું હોસ જ્ઞાન હોવું જરૂરી છે.

મુનિરાજશ્રી ઋષભચંદ્રસાગરજીએ સંસ્કૃત ભાષાના પ્રાથમિક તબક્કાના વિદ્યાર્થીને કેન્દ્રમાં રાખી જે શબ્દો-નામોના રૂપો એક સાથે નાની પુસ્તિકા રૂપે આપ્યા છે. સાચવવામાં સરળ પડે તે પુસ્તકના સ્વામી થનારા જલ્દી મળે છે. પણ પુસ્તકની ઉપાદેયતાનું કારણ છે. આવા પ્રયાસ થવા જ જોઈએ. થતા રહેવાજ જોઈએ. જેથી વિદ્યાર્થીમાં એ ભણવાનો ઉત્સાહ વધતો રહે છે.

આના અભ્યાસથી સંસ્કૃત ભાષામાં પ્રવેશ સુગમ-સરળ બને છે. અને એ રીતે વિદ્યાર્થીઓ આ પુસ્તિકાને ભણવામાં ઉપયોગમાં લઈને મુનિરાજના શ્રમને સાર્થક બનાવે એજ.

દેવકીનંદન ઉપાશ્રય — **પ્રદ્યુમ્નસૂરિ.**

શરત્ પૂર્ણિમા

વિ.સં. ૨૦૫૮

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

દ્વિતીય આવૃત્તિ વેળાએ...

શબ્દ રૂપાવલીની માત્ર ૧-૧।। વર્ષના ટુંકા ગાળામાં અનેક સુધારા-વધારા સાથે દ્વિતીયાવૃત્તિ પ્રકાશિત થઈ રહી છે તે આનંદની વાત છે. અભ્યાસુઓને ઉપયોગી બનેલી આ પુસ્તિકાની સતત માંગે પુનઃ પ્રકાશન માટે પ્રોત્સાહિત કર્યા છે.

જે પણ પૂજ્યો-પંડિતવર્યો એ સૂચનો જણાવ્યા છે તે આવકાર્યા છે. આ આવૃત્તિમાં ધાતુના કર્મણિ રૂપોને સમાવી લીધા છે. દરેક શબ્દ -ધાતુના પાઠ નં. તથા તે રૂપો કયા શબ્દ પ્રમાણે ચાલે છે, તે પણ જણાવ્યું છે તેમજ શબ્દરૂપોની સરલતા અને સમાનતા દર્શાવતાં પરિશિષ્ટનો પણ ઉમેરો આ દ્વિતીયાવૃત્તિમાં કરેલ છે. જેથી અભ્યાસુને વિશેષ ઉપયોગી બનશે.

સૂચન અને અભિપ્રાય મોકલનાર સહુના સૌજન્યભાવની અનુમોદના. - પ્રકાશક

તૃતીય આવૃત્તિ વેળાએ...

શબ્દ રૂપાવલીની ત્રીજા વર્ષમાંજ ત્રીજી આવૃત્તિ પ્રકાશિત કરવાની ફરજ પડી તેજ પુસ્તકની ઉપયોગિતા જણાવે છે. દ્વિતીયાવૃત્તિમાં કોઈપણ જાતના ફેરફાર વિનાજ આ આવૃત્તિ પ્રકાશિત કરીએ છીએ.

સંસ્કૃત ભાષામાં પ્રવેશ કરનાર પુણ્યાત્મા આ પુસ્તકનો વધુને વધુ ઉપયોગ કરી સંસ્કૃત ભાષાના બળે જિનાગમના તત્વોને પામે તે કામના સહ..

- પ્રકાશક

• વિનમ્ર વિનંતિ •

પુસ્તિકાની શુદ્ધિ-વૃદ્ધિ-સમૃદ્ધિ અંગે સૂચનો સ્વીકાર્ય-આવકાર્ય છે.

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

અનુક્રમણિકા

૧.	અભ્યાસુઓને માર્ગદર્શન	VIII
૨.	શબ્દ-સંગ્રહ શ્લોકો	IX
૩.	શબ્દરૂપો	૧-૭૭
૪.	ધાતુ-સંગ્રહ શ્લોકો	૭૮
૫.	૪ કાળના પુરુષબોધક પ્રત્યયો	૭૯-૮૦
૬.	ધાતુરૂપો (કર્તરિ)	૮૧-૯૭
૭.	ધાતુરૂપો (કર્મણિ)	૯૮-૧૦૫
૮.	પરિશિષ્ટ - ૧ : વિભક્તિ બોધક પ્રત્યયોના ગુજરાતી અર્થ	૧૦૬-૧૦૮
૯.	પરિશિષ્ટ - ૨: રૂપો યાદ રાખવાની સરળ રીત	૧૦૯-૧૧૧
૧૦.	અભિપ્રાયો	૧૧૨-૧૧૪

શબ્દાનુક્રમણિકા

क्रम	शब्द	पृ. नं.	क्रम	शब्द	पृ. नं.
१	बाल	१	३१-३३	अदस्	१७-१८
२	कमल	१	३४-३६	इदम्	१९-२०
३	अस्मद्	२	३७	कश्चित्	२०
४	युष्मद्	२	३८	किञ्चित्	२०
५-७	तद्	३-४	३९	काचित्	२१
८	माला	४	४०	कश्चन	२२
९-११	जित	५-६	४१	किञ्चन	२२
१२	भूत	७	४२	काचन	२३
१३-१५	सृत	७-८	४३	कोऽपि	२३
१६	मरुत्	९	४४	किमपि	२४
१७	जगत्	१०	४५	कापि	२४
१८	युध्	१०	४६	मुनि	२५
१९-२१	सर्व	११-१२	४७	वारि	२५
२२-२४	किम्	१३-१४	४८	मति	२६
२५-२७	यद्	१४-१५	४९	भानु	२७
२८-३०	एतद्	१६-१७	५०	मधु	२७

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

क्रम	शब्द	पृ. नं.
५१	धेनु	२८
५२	नदी	२८
५३	वधू	२९
५४-५६	गच्छत्	३०-३१
५७-५९	ईक्षमाण	३२-३३
६०-६२	गम्यमान	३३-३४
६३	प्रकाश्यमान	३५
६४-६६	सत्	३५-३७
६७-६९	नीतवत्	३७-३८
७०-७२	भवत्	३९-४०
७३-७५	स्थातव्य	४१-४२
७६-७८	कथनीय	४२-४४
७९-८१	कार्य	४४-४५
८२-८४	शुक्लतम	४६-४७
८५-८७	पटुतर	४८-४९
८८-९०	पटिष्ठ	५०-५१
९१-९३	पटीयस्	५१-५३
९४-९६	महत्	५३-५४
९७-९९	धेनुमत्	५५-५६
१००	देवत्वम्	५७
१०१	शुक्लता	५७
१०२	राजन्	५८
१०३	राज्ञी	५९
१०४	दामन्	५९
१०५	सीमन्	६०
१०६	आत्मन्	६०
१०७	कर्मन्	६१
१०८	शशिन्	६१
१०९	भाविन्	६२
११०	मायिनी	६३
१११	चन्द्रमस्	६३
११२	पयस्	६४
११३	अप्सरस्	६४
११४	वाच्	६५
११५	वणिज्	६५
११६	आयुस्	६६
११७	द्विष्	६६
११८	पितृ	६७
११९	मातृ	६७
१२०	नृ	६८
१२१	स्वसृ	६९
१२२	नप्तृ	६९
१२३-१२५	कर्तृ	७०-७१
१२६	नौ	७२
१२७-१२९	एक	७२-७३
१३०	द्वि	७४
१३१	त्रि	७४
१३२	चतुर्	७५
१३३	पञ्चन् - नवदशन्	७६
१३४	त्रिंशत्	७६
१३५	અવ્યય કૃદન્ત	७७

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

અભ્યાસુઓને માર્ગદર્શન...

- પ્રારંભિક ૧૩ શ્લોકમાં રૂપાવલીમાં આવતા દરેક શબ્દોનો સમાવેશ થઈ જાય છે. આથી તે શ્લોકો કંઠસ્થ કરી લેવાથી સ્વાધ્યાયની અનુકૂળતા વધુ રહેશે.

- શબ્દોનો ક્રમ હૈમ સંસ્કૃત પ્રવેશિકા-પ્રથમાના ક્રમ પ્રમાણે છે. કોઈ સ્થાને પું., નપું., સ્ત્રીલિંગ પ્રમાણે ગોઠવ્યા છે.

- સર્વનામના રૂપો પ્રથમા બુકમાં ૩૫/૩૬ મા પાઠમાં સમાવેશ થઈ જાય છે. આથી દરેક શબ્દના પું. નપું. સ્ત્રીલિંગના ક્રમ સાથેજ લીધા છે.

- નપું.ના રૂપો સાતે વિભક્તિના આપેલા છે જેથી કંઠસ્થ કરનારને કે સ્વાધ્યાય સાંભળનારને સરળતા રહેશે.

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

हैम-संस्कृत प्रवेशिका प्रथमानुसारिणी

शब्दरूपावलीस्थ-

शब्द-संग्रह श्लोकाः

○ अनुक्रमणिका ○

प्रणम्याथ प्रभुं पार्श्वशंखेश्वराभिधं जिनं ।
बालानां सुखबोधाय क्रियते शब्द-संग्रहः ॥१॥

[१]बालो [४६]मुनि [१६]मेरु[४१]र्भानुः [१२०]ना [१०२]राजा [१११]चन्द्रमाः [१०८]शशी ।
[११७]द्विष् [११८]पिता भगवाना[१०६]त्मा नप्तापुंसि [११५]वणिग् वराः ॥२॥

[८]माला [१८]युच्च [४८]मति [५१]धेनु [११४]वाग्धीः [१०३]राज्ञी [५३]वधू [५२]नदी ।
[१२५]नौः [१२१]स्वसा [११०]मायिनी [१०५]सीमा स्त्रीषु [११९]माता[११३]प्सरा वरा ॥३॥

[२]कमलं च [११२]पयो[४७]वारि [१०९]भावि[५०]मधु [१७]जगत्तथा ।
[१०७]कर्मा[११६]युः [१०४]दाम शब्दाश्च प्राज्ञैः नपुंसके स्मृताः ॥४॥

[५]स [७]सा [६]त[२५]द्यश्च[२७]या[२६]यच्च [२२]कः [२४]का [२३]किं [४]त्व[३]महं [३४]त्वयम् ।
[३६]इय[३५]मिद[२८]मेषः [३०]चैषा ह्य[३१]सावे[२९]तद[३२]सावदः ॥५॥

[११]सर्वः [२०]सर्वश्च [२१]सर्वादि सर्वनामानि भावयेत् ।
[१२७]एक-[१३०]द्वि-[१३१]त्र्यादि-सानन्ता संख्या प्राज्ञैः प्रबोधिता ॥६॥

---

* શ્લોકના શબ્દો ઉપર જે નંબર આપેલા છે તેના રૂપો તે નંબર પરથી જણાશે.

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

कृदन्ता ये तु शब्दाश्च तद्धितान्ताः स्वरूपतः ।
वर्ण्येऽहं चित्रकाश्चित्ते सयत्नं साधयेत् सदा ॥७॥

[१३५]पातुं [१३५]हत्वा [१३५]विजित्यादि [१३५]देववदव्ययं सदा ।
कः कं कादि[+]ष्वनेवार्थे [३७]चित् [४०]चना[४३]पि प्रयोजयेत् ॥८॥

क्लीबैक-वचनं [१२]भूतं भावे भूते त्वकर्मतः ।
[१]जितः कर्मणि भूते हि [१३]सृतः गत्यर्थ-कर्तरि ॥९॥

क्लीबे भावे हि [१००]देवत्वं स्त्रियां च [१०१]शुक्लता ननु ।
प्रवक्ष्याम्यथ शब्दास्तु लिङ्गत्रय-धरा वराः ॥१०॥

*[५४]गच्छत्[६४]सदी[५७]क्षमाणंच वर्तमाने तु कर्तरि ।
भावे [६३]प्रकाश्यमानं च [६०]गम्यमानं च कर्मणि ॥११॥

[७६]कथनीयं [७०]भवत्[७१]कार्यं [७३]स्थातव्यं [६७]नीतवन्[९४]महत् ।
[९१]पटीयश्च [८८]पटिष्ठश्च [८२]शुक्ले तमं [८५]पटौ तरं ॥१२॥

[९७]धेनुमद्[१२३]वृक्षवत्कर्तृ रूप-साधनिका कृते ।
शब्द-संग्रह एषःतु कृतो मुनिनयेन्दुना ॥१३॥

---

* अनैवार्थे - अनिश्चितार्थे इति

* શ્લોક નં. ૧૧-૧૨-૧૩ માં શબ્દો નપું પ્રથમ એ.વ.માં છે. ત્રણે લિંગ સૂચક શબ્દો નપું માં નિર્દેશ કરવાની પરિપાટી ગ્રંથકારોની છે.

* અહીં ૫૪ નં. એટલે ૫૪,૫૫,૫૬ પું. સ્ત્રી. નપું. ન ક્રમથી જાણવા.

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(१) अकारान्त पुंलिङ्ग – 'बाल' शब्द [પા. 27]*

विभक्ति	एकवचन	द्विवचन	बहुवचन
प्र०	बाल:	बालौ	बाला:
द्वि०	बालम्	बालौ	बालान्
तृ०	बालेन	बालाभ्याम्	बालै:
च०	बालाय	बालाभ्याम्	बालेभ्य:
पं०	बालात्	बालाभ्याम्	बालेभ्य:
ष०	बालस्य	बालयो:	बालानाम्
स०	बाले	बालयो:	बालेषु
सं०	हे बाल !	हे बालौ !	हे बाला: !

+આ રીતે देव, छात्र, गज, मनोरथ, श्रमण, स्वर्ग, निष्क, बिडाल વિગેરે अकारान्त શબ્દોના રૂપો થશે.

(२) अकारान्त नपुं. – 'कमल' शब्द [પા. 27]

प्र०	कमलम्	कमले	कमलानि
द्वि०	कमलम्	कमले	कमलानि
तृ०	कमलेन	कमलाभ्याम्	कमलै:

* આ અંક દરેક સ્થાને પાઠ નં. જણાવે છે.

+ न नो ण નિયમાનુસાર જે- જે શબ્દોમાં થતો હોય ત્યાં કરવો દા.ત. छात्रेण, गुरुणाम्

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

च०	कमलाय	कमलाभ्याम्	कमलेभ्यः
पं०	कमलात्	कमलाभ्याम्	कमलेभ्यः
ष०	कमलस्य	कमलयोः	कमलानाम्
स०	कमले	कमलयोः	कमलेषु
सं०	हे कमल !	हे कमले !	हे कमलानि !

આ રીતે कङ्कण, अम्बर, मुख, स्वप्न, क्षीर, नेत्र, जल, उदर, औषध फल विगेरे अकारान्त શબ્દોના રૂપો થશે.

(३) 'अस्मद्' सर्वनाम (अलिङ्ग) [પા. 27]

प्र०	अहम्	आवाम्	वयम्
द्वि०	माम्–मा	आवाम्–नौ	अस्मान्–नः
तृ०	मया	आवाभ्याम्	अस्माभिः
च०	मह्यम्–मे	आवाभ्याम्–नौ	अस्मभ्यम्–नः
पं०	मद्	आवाभ्याम्	अस्मद्
ष०	मम–मे	आवयोः–नौ	अस्माकम्–नः
स०	मयि	आवयोः	अस्मासु

(४) 'युष्मद्' सर्वनाम (अलिङ्ग) [પા. 27]

प्र०	त्वम्	युवाम्	यूयम्

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

द्वि०	त्वाम्-त्वा	युवाम्-वाम्	युष्मान्-वः
तृ०	त्वया	युवाभ्याम्	युष्माभिः
च०	तुभ्यम्-ते	युवाभ्याम्-वाम्	युष्मभ्यम्-वः
पं०	त्वद्	युवाभ्याम्	युष्मद्
ष०	तव-ते	युवयोः-वाम्	युष्माकम्-वः
स०	त्वयि	युवयोः	युष्मासु

(५) 'तद्' सर्वनाम-पुंलिङ्ग [પા. 27]

प्र०	सः	तौ	ते
द्वि०	तम्	तौ	तान्
तृ०	तेन	ताभ्याम्	तैः
च०	तस्मै	ताभ्याम्	तेभ्यः
पं०	तस्मात्	ताभ्याम्	तेभ्यः
ष०	तस्य	तयोः	तेषाम्
स०	तस्मिन्	तयोः	तेषु

(६) 'तद्' सर्वनाम-नपुं. [પા. 27]

प्र०	तद्	ते	तानि
द्वि०	तद्	ते	तानि

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तृ०	तेन	ताभ्याम्	तैः
च०	तस्मै	ताभ्याम्	तेभ्यः
पं०	तस्मात्	ताभ्याम्	तेभ्यः
ष०	तस्य	तयोः	तेषाम्
स०	तस्मिन्	तयोः	तेषु

(७) 'तद्' सर्वनाम-स्त्रीलिङ्ग [પા. 28]

प्र०	सा	ते	ताः
द्वि०	ताम्	ते	ताः
तृ०	तया	ताभ्याम्	ताभिः
च०	तस्यै	ताभ्याम्	ताभ्यः
पं०	तस्याः	ताभ्याम्	ताभ्यः
ष०	तस्याः	तयोः	तासाम्
स०	तस्याम्	तयोः	तासु

(८) आकारान्त स्त्रीलिङ्ग - 'माला' शब्द [પા. 28]

प्र०	माला	माले	मालाः
द्वि०	मालाम्	माले	मालाः
तृ०	मालया	मालाभ्याम्	मालाभिः

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

च०	मालायै	मालाभ्याम्	मालाभ्यः
पं०	मालायाः	मालाभ्याम्	मालाभ्यः
ष०	मालायाः	मालयोः	मालानाम्
स०	मालायाम्	मालयोः	मालासु
सं०	हे माले !	हे माले !	हे मालाः !

આ રીતે अङ्गना क्रीडा, गंङ्गा, छाया, देवता, पाठशाला, वसुधा, मक्षिका सभा, तृष्णा, निशा વિગેરે आकारान्त શબ્દોના રૂપો થશે.

(९) કર્મણિ ભૂ. કૃ. क्त પ્રત્યયાન્ત

जि + त = जित पुंलिङ्ग (बालवत्) [પા. 33]

प्र०	जितः	जितौ	जिताः
द्वि०	जितम्	जितौ	जितान्
तृ०	जितेन	जिताभ्याम्	जितैः
च०	जिताय	जिताभ्याम्	जितेभ्यः
पं०	जितात्	जिताभ्याम्	जितेभ्यः
ष०	जितस्य	जितयोः	जितानाम्
स०	जिते	जितयोः	जितेषु
सं०	हे जित !	हे जितौ !	हे जिताः !

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(१०) કર્મણિ ભૂ. કૃ. क्त પ્રત્યયાન્ત

जि + त = जित नपुं. (कमलवत्) [પા. 33]

प्र०	जितम्	जिते	जितानि
द्वि०	जितम्	जिते	जितानि
तृ०	जितेन	जिताभ्याम्	जितैः
च०	जिताय	जिताभ्याम्	जितेभ्यः
पं०	जितात्	जिताभ्याम्	जितेभ्यः
ष०	जितस्य	जितयोः	जितानाम्
स०	जिते	जितयोः	जितेषु
सं०	हे जित !	हे जिते !	हे जितानि !

(११) કર્મણિ ભૂ. કૃ. क्त પ્રત્યયાન્ત

जि + त = जित+आ – स्त्रीलिङ्ग (मालावत्) [પા. 33]

प्र०	जिता	जिते	जिताः
द्वि०	जिताम्	जिते	जिताः
तृ०	जितया	जिताभ्याम्	जिताभिः
च०	जितायै	जिताभ्याम्	जिताभ्यः
पं०	जितायाः	जिताभ्याम्	जिताभ्यः

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ष०	जितायाः	जितयोः	जितानाम्
स०	जितायाम्	जितयोः	जितासु
सं०	हे जिते !	हे जिते !	हे जिताः !

(१२) ભાવે ભૂત કૃ. क्त પ્રત્યયાન્ત

भू + त = भूत. (માત્ર - નપું. એ.વ.)

[પા. 33]

★भूतम्	—	—

(१३) गत्यर्थे કર્તરિ ભૂતકૃદન્ત (क्त પ્રત્યયાન્ત)

सृ + त = सृत - पुंलिङ्ग (बालवत्)

[પા. 33]

प्र०	सृतः	सृतौ	सृताः
द्वि०	सृतम्	सृतौ	सृतान्
तृ०	सृतेन	सृताभ्याम्	सृतैः
च०	सृताय	सृताभ्याम्	सृतेभ्यः
पं०	सृतात्	सृताभ्याम्	सृतेभ्यः

★ ભાવે ભૂ. કૃ. ક્રિયા સાથેજ સંબદ્ધ છે. ક્રિયાપદના સ્થાને વપરાય છે. કર્તા ગમે તેટલા હોય તો પણ નપું (પ્રથમા) એ.વ.માંજ થાય.

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ष०	सृतस्य	सृतयोः	सृतानाम्
स०	सृते	सृतयोः	सृतेषु
सं०	हे सृत !	हे सृतौ !	हे सृताः !

(१४) गत्यर्थे કર્તરિ ભૂતકૃદન્ત (क्त પ્રત્યયાન્ત)

सृ + त = सृत - नपुं. (कमलवत्)

[પા. 33]

प्र०	सृतम्	सृते	सृतानि
द्वि०	सृतम्	सृते	सृतानि
तृ०	सृतेन	सृताभ्याम्	सृतैः
च०	सृताय	सृताभ्याम्	सृतेभ्यः
पं०	सृतात्	सृताभ्याम्	सृतेभ्यः
ष०	सृतस्य	सृतयोः	सृतानाम्
स०	सृते	सृतयोः	सृतेषु
सं०	हे सृत !	हे सृते !	हे सृतानि !

(१५) गत्यर्थे કર્તરિ ભૂતકૃદન્ત (क्त પ્રત્યયાન્ત)

सृत + आ - स्त्रीलिङ्ग (मालावत्) [પા. 33]

प्र०	सृता	सृते	सृताः

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

द्वि०	सृताम्	सृते	सृताः
तृ०	सृतया	सृताभ्याम्	सृताभिः
च०	सृतायै	सृताभ्याम्	सृताभ्यः
पं०	सृतायाः	सृताभ्याम्	सृताभ्यः
ष०	सृतायाः	सृतयोः	सृतानाम्
स०	सृतायाम्	सृतयोः	सृतासु
सं०	हे सृते !	हे सृते !	हे सृताः !

(१६) व्यञ्जनान्त पुंलिङ्ग – 'मरुत्' शब्द [પા. 34]

प्र०	मरुत्, द्	मरुतौ	मरुतः
द्वि०	मरुतम्	मरुतौ	मरुतः
तृ०	मरुता	मरुद्भ्याम्	मरुद्भिः
च०	मरुते	मरुद्भ्याम्	मरुद्भ्यः
पं०	मरुतः	मरुद्भ्याम्	मरुद्भ्यः
ष०	मरुतः	मरुतोः	मरुताम्
स०	मरुति	मरुतोः	मरुत्सु
सं०	हे मरुत्, द् !	हे मरुतौ !	हे मरुतः !

આ રીતે भूभृत्, श्रीयुत्, हरित् વિગેરે શબ્દોના રૂપો થશે.

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(१७) व्यञ्जनान्त नपुं. - 'जगत्' शब्द

[પા. 34]

प्र०	जगत्, द्	जगती	जगन्ति
द्वि०	जगत्, द्	जगती	जगन्ति
तृ०	जगता	जगद्भ्याम्	जगद्भिः
च०	जगते	जगद्भ्याम्	जगद्भ्यः
पं०	जगतः	जगद्भ्याम्	जगद्भ्यः
ष०	जगतः	जगतोः	जगताम्
स०	जगति	जगतोः	जगत्सु
सं०	हे जगत्, द् !	हे जगती !	हे जगन्ति !

આ રીતે वियद् વિગેરે શબ્દોના રૂપો થશે.

(१८) व्यञ्जनान्त स्त्रीलिङ्ग - 'युध्' शब्द

(मरुत्वत्) [પા. 34]

प्र०	युत्, द्	युधौ	युधः
द्वि०	युधम्	युधौ	युधः
तृ०	युधा	युद्भ्याम्	युद्भिः

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

च०	युधे	युद्भ्याम्	युद्भ्यः
पं०	युधः	युद्भ्याम्	युद्भ्यः
ष०	युधः	युधोः	युधाम्
स०	युधि	युधोः	युत्सु
सं०	हे युत्, युद् !	हे युधौ !	हे युधः !

આ રીતે आपद्, शरद्, योषिद्, विद्युत्, मृद्, मुद्, વિગેરે શબ્દોના રૂપો થશે.

(१९) *'सर्व' सर्वनाम - पुंलिङ्ग [પા. 35]

प्र०	सर्वः	सर्वौ	सर्वे
द्वि०	सर्वम्	सर्वौ	सर्वान्
तृ०	सर्वेण	सर्वाभ्याम्	सर्वैः
च०	सर्वस्मै	सर्वाभ्याम्	सर्वेभ्यः
पं०	सर्वस्मात्	सर्वाभ्याम्	सर्वेभ्यः
ष०	सर्वस्य	सर्वयोः	सर्वेषाम्

★ સર્વનામના રૂપોનો ક્રમ દરેક શબ્દના પું. નપું. સ્ત્રી.નો ક્રમથી સાથે રાખેલ છે. (હૈમ-સંસ્કૃત-પ્રવેશિકામાં પાઠ : ૩૫-૩૬)

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

स०	सर्वस्मिन्	सर्वयोः	सर्वेषु
सं०	हे सर्व !	हे सर्वौ !	हे सर्वे !

(२०) 'सर्व' सर्वनाम - नपुं. [પા. 35]

प्र०	सर्वम्	सर्वे	सर्वाणि
द्वि०	सर्वम्	सर्वे	सर्वाणि
तृ०	सर्वेण	सर्वाभ्याम्	सर्वैः
च०	सर्वस्मै	सर्वाभ्याम्	सर्वेभ्यः
पं०	सर्वस्मात्	सर्वाभ्याम्	सर्वेभ्यः
ष०	सर्वस्य	सर्वयोः	सर्वेषाम्
स०	सर्वस्मिन्	सर्वयोः	सर्वेषु
सं०	हे सर्व !	हे सर्वे !	हे सर्वाणि !

(२१) 'सर्वा' सर्वनाम - स्त्रीलिङ्ग [પા. 36]

प्र०	सर्वा	सर्वे	सर्वाः
द्वि०	सर्वाम्	सर्वे	सर्वाः
तृ०	सर्वया	सर्वाभ्याम्	सर्वाभिः
च०	सर्वस्यै	सर्वाभ्याम्	सर्वाभ्यः
पं०	सर्वस्याः	सर्वाभ्याम्	सर्वाभ्यः

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ष०	सर्वस्याः	सर्वयोः	सर्वासाम्
स०	सर्वस्याम्	सर्वयोः	सर्वासु
सं०	हे सर्वे !	हे सर्वे !	हे सर्वाः !

(२२) 'किम्' सर्वनाम - पुंलिङ्ग [પા. 35]
(सर्ववत्)

प्र०	कः	कौ	के
द्वि०	कम्	कौ	कान्
तृ०	केन	काभ्याम्	कैः
च०	कस्मै	काभ्याम्	केभ्यः
पं०	कस्मात्	काभ्याम्	केभ्यः
ष०	कस्य	कयोः	केषाम्
स०	कस्मिन्	कयोः	केषु

(२३) 'किम्' सर्वनाम - नपुं. [પા. 35]
(सर्ववत्)

प्र०	किम्	के	कानि
द्वि०	किम्	के	कानि
तृ०	केन	काभ्याम्	कैः
च०	कस्मै	काभ्याम्	केभ्यः
पं०	कस्मात्	काभ्याम्	केभ्यः

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ष०	कस्य	कयोः	केषाम्
स०	कस्मिन्	कयोः	केषु

(२४) 'किम्' सर्वनाम - स्त्रीलिङ्ग [પા. 36]
(सर्वावत्)

प्र०	का	के	काः
द्वि०	काम्	के	काः
तृ०	कया	काभ्याम्	काभिः
च०	कस्यै	काभ्याम्	काभ्यः
पं०	कस्याः	काभ्याम्	काभ्यः
ष०	कस्याः	कयोः	कासाम्
स०	कस्याम्	कयोः	कासु

(२५) 'यद्' सर्वनाम - पुंलिङ्ग [પા. 35]
(सर्ववत्)

प्र०	यः	यौ	ये
द्वि०	यम्	यौ	यान्
तृ०	येन	याभ्याम्	यैः
च०	यस्मै	याभ्याम्	येभ्यः
पं०	यस्मात्	याभ्याम्	येभ्यः
ष०	यस्य	ययोः	येषाम्

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

स०	यस्मिन्	ययोः	येषु

(२६) 'यद्' सर्वनाम - नपुं. [પા. 35]
(सर्ववत्)

प्र०	यत्, द्	ये	यानि
द्वि०	यत्, द्	ये	यानि
तृ०	येन	याभ्याम्	यैः
च०	यस्मै	याभ्याम्	येभ्यः
पं०	यस्मात्	याभ्याम्	येभ्यः
ष०	यस्य	ययोः	येषाम्
स०	यस्मिन्	ययोः	येषु

(२७) 'यद्' सर्वनाम - स्त्रीलिङ्ग [પા. 36]
(सर्वावत्)

प्र०	या	ये	याः
द्वि०	याम्	ये	याः
तृ०	यया	याभ्याम्	याभिः
च०	यस्यै	याभ्याम्	याभ्यः
पं०	यस्याः	याभ्याम्	याभ्यः
ष०	यस्याः	ययोः	यासाम्
स०	यस्याम्	ययोः	यासु

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(२८) 'एतद्' सर्वनाम - पुंलिङ्ग [પા. 35]
(सर्ववत्)

प्र०	एषः	एतौ	एते
द्वि०	एतम्-एनम्	एतौ-एनौ	एतान्-एनान्
तृ०	एतेन-एनेन	एताभ्याम्	एतैः
च०	एतस्मै	एताभ्याम्	एतेभ्यः
पं०	एतस्मात्	एताभ्याम्	एतेभ्यः
ष०	एतस्य	एतयोः-एनयोः	एतेषाम्
स०	एतस्मिन्	एतयोः-एनयोः	एतेषु

(२९) 'एतद्' सर्वनाम - नपुं. [પા. 35]
(सर्ववत्)

प्र०	एतत्, द्	एते	एतानि
द्वि०	एतत्,द्-एनत्,द्	एते-एने	एतानि-एनानि
तृ०	एतेन-एनेन	एताभ्याम्	एतैः
च०	एतस्मै	एताभ्याम्	एतेभ्यः
पं०	एतस्मात्	एताभ्याम्	एतेभ्यः
ष०	एतस्य	एतयोः-एनयोः	एतेषाम्
स०	एतस्मिन्	एतयोः-एनयोः	एतेषु

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(३०) 'एतद्' सर्वनाम - स्त्रिलिङ्ग [પા. 36]
(सर्वावत्)

प्र०	एषा	एते	एताः
द्वि०	एताम्-एनाम्	एते-एने	एताः-एनाः
तृ०	एतया-एनया	एताभ्याम्	एताभिः
च०	एतस्यै	एताभ्याम्	एताभ्यः
पं०	एतस्याः	एताभ्याम्	एताभ्यः
ष०	एतस्याः	एतयोः-एनयोः	एतासाम्
स०	एतस्याम्	एतयोः-एनयोः	एतासु

(३१) 'अदस्' सर्वनाम-पुंलिङ्ग [પા. 35]

प्र०	असौ	अमू	अमी
द्वि०	अमुम्	अमू	अमून्
तृ०	अमुना	अमूभ्याम्	अमीभिः
च०	अमुष्मै	अमूभ्याम्	अमीभ्यः
पं०	अमुष्मात्	अमूभ्याम्	अमीभ्यः
ष०	अमुष्य	अमुयोः	अमीषाम्
स०	अमुष्मिन्	अमुयोः	अमीषु

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(३२) 'अदस्' सर्वनाम - नपुं. [પા. 35]

प्र०	अदः	अमू	अमूनि
द्वि०	अदः	अमू	अमूनि
तृ०	अमुना	अमूभ्याम्	अमीभिः
च०	अमुष्मै	अमूभ्याम्	अमीभ्यः
पं०	अमुष्मात्	अमूभ्याम्	अमीभ्यः
ष०	अमुष्य	अमुयोः	अमीषाम्
स०	अमुष्मिन्	अमुयोः	अमीषु

(३३) 'अदस्' सर्वनाम - स्त्रीलिङ्ग [પા. 36]

प्र०	असौ	अमू	अमूः
द्वि०	अमूम्	अमू	अमूः
तृ०	अमुया	अमूभ्याम्	अमूभिः
च०	अमुष्यै	अमूभ्याम्	अमूभ्यः
पं०	अमुष्याः	अमूभ्याम्	अमूभ्यः
ष०	अमुष्याः	अमुयोः	अमूषाम्
स०	अमुष्याम्	अमुयोः	अमूषु

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(३४) 'इदम्' सर्वनाम - पुंलिङ्ग [પા. 35]

प्र०	अयम्	इमौ	इमे
द्वि०	इमम्-एनम्	इमौ-एनौ	इमान्-एनान्
तृ०	अनेन-एनेन	आभ्याम्	एभिः
च०	अस्मै	आभ्याम्	एभ्यः
पं०	अस्मात्	आभ्याम्	एभ्यः
ष०	अस्य	अनयोः-एनयोः	एषाम्
स०	अस्मिन्	अनयोः-एनयोः	एषु

(३५) 'इदम्' सर्वनाम - नपुं. [પા. 35]

प्र०	इदम्	इमे	इमानि
द्वि०	इदम्-एनद्	इमे-एने	इमानि-एनानि
तृ०	अनेन-एनेन	आभ्याम्	एभिः
च०	अस्मै	आभ्याम्	एभ्यः
पं०	अस्मात्	आभ्याम्	एभ्यः
ष०	अस्य	अनयोः-एनयोः	एषाम्
स०	अस्मिन्	अनयोः-एनयोः	एषु

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(३६) 'इदम्' सर्वनाम – स्त्रिलिङ्ग [પા. 36]

प्र०	इयम्	इमे	इमाः
द्वि०	इमाम्-एनाम्	इमे-एने	इमाः-एनाः
तृ०	अनया-एनया	आभ्याम्	आभिः
च०	अस्यै	आभ्याम्	आभ्यः
पं०	अस्याः	आभ्याम्	आभ्यः
ष०	अस्याः	अनयोः-एनयोः	आसाम्
स०	अस्याम्	अनयोः-एनयोः	आसु

(३७) 'किम्' सर्वनाम 'चित्' अव्यय साथे – पुंलिङ्ग [પા. 35]

प्र०	कश्चित्	कौचित्	केचित्
द्वि०	कञ्चित्	कौचित्	कांश्चिद्
तृ०	केनचित्	काभ्याञ्चित्	कैश्चित्
च०	कस्मैचित्	काभ्याञ्चित्	केभ्यश्चित्
पं०	कस्माच्चित्	काभ्याञ्चित्	केभ्यश्चित्
ष०	कस्यचित्	कयोश्चित्	केषाञ्चित्
स०	कस्मिंश्चित्	कयोश्चित्	केषुचित्

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(३८) 'किम्' सर्वनाम 'चित्' अव्यय साथे - नपुं. [પા. 35]

प्र०	किञ्चित्	केचित्	कानिचित्
द्वि०	किञ्चित्	केचित्	कानिचित्
तृ०	केनचित्	काभ्याञ्चित्	कैश्चित्
च०	कस्मैचित्	काभ्याञ्चित्	केभ्यश्चित्
पं०	कस्माच्चित्	काभ्याञ्चित्	केभ्यश्चित्
ष०	कस्यचित्	कयोश्चित्	केषाञ्चित्
स०	कस्मिंश्चित्	कयोश्चित्	केषुचित्

(३९) 'किम्' सर्वनाम 'चित्' अव्यय साथे - स्त्रीलिङ्ग [પા. 35]

प्र०	काचित्	केचित्	काश्चित्
द्वि०	काञ्चित्	केचित्	काश्चित्
तृ०	कयाचित्	काभ्याञ्चित्	काभिश्चित्
च०	कस्यैचित्	काभ्याञ्चित्	काभ्यश्चित्
पं०	कस्याश्चित्	काभ्याञ्चित्	काभ्यश्चित्
ष०	कस्याश्चित्	कयोश्चित्	कासाञ्चित्

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

स०	कस्याश्चित्	कयोश्चित्	कासुचित्

(४०) 'किम्' सर्वनाम 'चन' अव्यय साथे - पुंलिङ्ग [પા. 35]

प्र०	कश्चन	कौचन	केचन
द्वि०	कञ्चन	कौचन	कांश्चन
तृ०	केनचन	काभ्याञ्चन	कैश्चन
च०	कस्मैचन	काभ्याञ्चन	केभ्यश्चन
पं०	कस्माच्चन	काभ्याञ्चन	केभ्यश्चन
ष०	कस्यचन	कयोश्चन	केषाञ्चन
स०	कस्मिंश्चन	कयोश्चन	केषुचन

(४१) 'किम्' सर्वनाम 'चन' अव्यय साथे - नपुं. [પા. 35]

प्र०	किञ्चन	केचन	कानिचन
द्वि०	किञ्चन	केचन	कानिचन
तृ०	केनचन	काभ्याञ्चन	कैश्चन
च०	कस्मैचन	काभ्याञ्चन	केभ्यश्चन
पं०	कस्माच्चन	काभ्याञ्चन	केभ्यश्चन

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ष०	कस्यचन	कयोश्चन	केषाञ्चन
स०	कस्मिश्चन	कयोश्चन	केषुचन

(४२) 'किम्' सर्वनाम 'चन' अव्यय साथे - स्त्रीलिङ्ग [પા. 35]

प्र०	काचन	केचन	काश्चन
द्वि०	काञ्चन	केचन	काश्चन
तृ०	कयाचन	काभ्याञ्चन	काभिश्चन
च०	कस्यैचन	काभ्याञ्चन	काभ्यश्चन
पं०	कस्याश्चन	काभ्याञ्चन	काभ्यश्चन
ष०	कस्याश्चन	कयोश्चन	कासाञ्चन
स०	कस्याञ्चन	कयोश्चन	कासुचन

(४३) 'किम्' सर्वनाम 'अपि' अव्यय साथे - पुंलिङ्ग [પા. 35]

प्र०	कोऽपि	कावपि	केऽपि
द्वि०	कमपि	कावपि	कानपि
तृ०	केनापि	काभ्यामपि	कैरपि
च०	कस्मायपि	काभ्यामपि	केभ्योऽपि

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पं०	कस्मादपि	काभ्यामपि	केभ्योऽपि
ष०	कस्यापि	कयोरपि	केषामपि
स०	कस्मिन्नपि	कयोरपि	केष्वपि

(४४) 'किम्' सर्वनाम 'अपि' अव्यय साथे - नपुं. [પા. 35]

प्र०	किमपि	केऽपि	कान्यपि
द्वि०	किमपि	केऽपि	कान्यपि
तृ०	केनापि	काभ्यामपि	कैरपि
च०	कस्मायपि	काभ्यामपि	केभ्योऽपि
पं०	कस्मादपि	काभ्यामपि	केभ्योऽपि
ष०	कस्यापि	कयोरपि	केषामपि
स०	कस्मिन्नपि	कयोरपि	केष्वपि

(४५) 'किम्' सर्वनाम 'अपि' अव्यय साथे - स्त्रीलिङ्ग [પા. 35]

प्र०	कापि	केऽपि	का अपि
द्वि०	कामपि	केऽपि	का अपि
तृ०	कयापि	काभ्यामपि	काभिरपि

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

च०	कस्यायपि	काभ्यामपि	काभ्योऽपि
पं०	कस्या अपि	काभ्यामपि	काभ्योऽपि
ष०	कस्या अपि	कयोरपि	कासामपि
स०	कस्यामपि	कयोरपि	कास्वपि

(४६) ह्रस्व इकारान्त पुंलिङ्ग – 'मुनि' शब्द [પા. 37]

प्र०	मुनिः	मुनी	मुनयः
द्वि०	मुनिम्	मुनी	मुनीन्
तृ०	मुनिना	मुनिभ्याम्	मुनिभिः
च०	मुनये	मुनिभ्याम्	मुनिभ्यः
पं०	मुनेः	मुनिभ्याम्	मुनिभ्यः
ष०	मुनेः	मुन्योः	मुनीनाम्
स०	मुनौ	मुन्योः	मुनिषु
सं०	हे मुने !	हे मुनी !	हे मुनयः !

આ રીતે कवि, गिरि, कपि, रवि, अवधि, जलनिधि, राशि, पाणि વિગેરે શબ્દોના રૂપો થશે.

(४७) ह्रस्व इकारान्त नपुं. – 'वारि' शब्द [પા. 38]

प्र०	वारि	वारिणी	वारीणि

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

द्वि०	वारि	वारिणी	वारीणि
तृ०	वारिणा	वारिभ्याम्	वारिभिः
च०	वारिणे	वारिभ्याम्	वारिभ्यः
पं०	वारिणः	वारिभ्याम्	वारिभ्यः
ष०	वारिणः	वारिणोः	वारीणाम्
स०	वारिणि	वारिणोः	वारिषु
सं०	हे वारे! वारि!	हे वारिणी !	हे वारीणि !

આ રીતે दधि, अस्थि વિગેરે શબ્દોના રૂપો થશે.

(૪૮) ह्रस्व इकारान्त स्त्रीलिङ्ग–'मति' शब्द [39]

प्र०	मतिः	मती	मतयः
द्वि०	मतिम्	मती	मतीः
तृ०	मत्या	मतिभ्याम्	मतिभिः
च०	मत्यै, मतये	मतिभ्याम्	मतिभ्यः
पं०	मत्याः, मतेः	मतिभ्याम्	मतिभ्यः
ष०	मत्याः, मतेः	मत्योः	मतीनाम्
स०	मत्याम्, मतौ	मत्योः	मतिषु
सं०	हे मते !	हे मती !	हे मतयः !

આ રીતે शान्ति, शक्ति, वृत्ति, वृष्टि, विभूति, रात्रि, मुक्ति, दुर्गति વગેરે શબ્દોના રૂપો થશે.

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(४९) ह्रस्व उकारान्त पुंलिङ्ग–'भानु' शब्द [પા. 37]

प्र०	भानुः	भानू	भानवः
द्वि०	भानुम्	भानू	भानून्
तृ०	भानुना	भानुभ्याम्	भानुभिः
च०	भानवे	भानुभ्याम्	भानुभ्यः
पं०	भानोः	भानुभ्याम्	भानुभ्यः
ष०	भानोः	भान्वोः	भानूनाम्
स०	भानौ	भान्वोः	भानुषु
सं०	हे भानो !	हे भानू !	हे भानवः !

આ રીતે साधु, शिशु, प्रभु–वसु–वायु–गुरु–ऋतु,विष्णु, इषु, तरु, रिपु વગેરે શબ્દોના રૂપો થશે.

(५०) ह्रस्व उकारान्त नपुं. – 'मधु' शब्द [પા. 38]

प्र०	मधु	मधुनी	मधूनि
द्वि०	मधु	मधुनी	मधूनि
तृ०	मधुना	मधुभ्याम्	मधुभिः
च०	मधुने	मधुभ्याम्	मधुभ्यः
पं०	मधुनः	मधुभ्याम्	मधुभ्यः

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ष०	मधुनः	मधुनोः	मधूनाम्
स०	मधुनि	मधुनोः	मधुषु
सं०	हे मधो! मधु!	हे मधुनी !	हे मधूनि !

આ રીતે अश्रु, तालु, वरू વગેરે શબ્દોના રૂપો થશે.

(५१) ह्रस्व उकारान्त स्त्रीलिङ्ग – 'धेनु' शब्द [39]

प्र०	धेनुः	धेनू	धेनवः
द्वि०	धेनुम्	धेनू	धेनूः
तृ०	धेन्वा	धेनुभ्याम्	धेनुभिः
च०	धेन्वै, धेनवे	धेनुभ्याम्	धेनुभ्यः
पं०	धेन्वाः, धेनोः	धेनुभ्याम्	धेनुभ्यः
ष०	धेन्वाः, धेनोः	धेन्वोः	धेनूनाम्
स०	धेन्वाम्, धेनौ	धेन्वोः	धेनुषु
सं०	हे धेनो !	हे धेनू !	हे धेनवः !

આ રીતે रज्जु–तनु વગેરે શબ્દોના રૂપો થશે.

(५२) दीर्घ ईकारान्त स्त्रीलिङ्ग – 'नदी' शब्द [39

प्र०	नदी	नद्यौ	नद्यः

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

द्वि०	नदीम्	नद्यौ	नदीः
तृ०	नद्या	नदीभ्याम्	नदीभिः
च०	नद्यै	नदीभ्याम्	नदीभ्यः
पं०	नद्याः	नदीभ्याम्	नदीभ्यः
ष०	नद्याः	नद्योः	नदीनाम्
स०	नद्याम्	नद्योः	नदीषु
सं०	हे नदि !	हे नद्यौ !	हे नद्यः !

આ રીતે मैत्री, महिषी, भगिनी, नारी, मधुकरी, વગેરે શબ્દોના રૂપો થશે.

अवी-तरी-तन्त्री-लक्ष्मी-स्तरी એ પાંચ દીર્ઘ ईकारान्त શબ્દોના પ્રથમા એ.વ.માં વિસર્ગયુક્ત રૂપ બનશે अवीः-तरीः-तन्त्रीः ઈત્યાદિ.

(५३) दीर्घ ऊकारान्त स्त्रीलिङ्ग - 'वधू' शब्द [39]

प्र०	वधूः	वध्वौ	वध्वः
द्वि०	वधूम्	वध्वौ	वधूः
तृ०	वध्वा	वधूभ्याम्	वधूभिः
च०	वध्वै	वधूभ्याम्	वधूभ्यः
पं०	वध्वाः	वधूभ्याम्	वधूभ्यः

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ष०	वध्वाः	वध्वोः	वधूनाम्
स०	वध्वाम्	वध्वोः	वधूषु
सं०	हे वधु !	हे वध्वौ !	हे वध्वः !

આ રીતે सरयू, श्वश्रू વગેરે શબ્દોના રૂપો થશે.

(५४) *कर्तरि वर्तमान कृदन्त – 'गच्छत्'

(पुंलिङ्ग) गच्छ्+अ+अत् (शतृ) (मरुत्वत्) [પા. 40

प्र०	गच्छन्	गच्छन्तौ	गच्छन्तः
द्वि०	गच्छन्तम्	गच्छन्तौ	गच्छतः
तृ०	गच्छता	गच्छद्भ्याम्	गच्छद्भिः
च०	गच्छते	गच्छद्भ्याम्	गच्छद्भ्यः
पं०	गच्छतः	गच्छद्भ्याम्	गच्छद्भ्यः
ष०	गच्छतः	गच्छतोः	गच्छताम्
स०	गच्छति	गच्छतोः	गच्छत्सु
सं०	हे गच्छन्	हे गच्छन्तौ	हे गच्छन्तः

(५५) *कर्तरि वर्तमान कृदन्त – 'गच्छत्' (नपुं.) (जगत्वत्) [પા. 40]

प्र०	गच्छत्, गच्छद्	गच्छन्ती	गच्छन्ति
द्वि०	गच्छत, गच्छद्	गच्छन्ती	गच्छन्ति

* घुट् પ્રત્યયો પૂર્વે न् ઉમેરાય છે.

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तृ०	गच्छता	गच्छद्भ्याम्	गच्छद्भिः
च०	गच्छते	गच्छद्भ्याम्	गच्छद्भ्यः
पं०	गच्छतः	गच्छद्भ्याम्	गच्छद्भ्यः
ष०	गच्छतः	गच्छतोः	गच्छताम्
स०	गच्छति	गच्छतोः	गच्छत्सु
सं०	हे गच्छत्,गच्छद् !	हे गच्छन्ती !	हे गच्छन्ति !

(५६) कर्तरि वर्तमान कृदन्त (स्त्रीलिङ्ग)
(परस्मैपदमां अत् (शतृ) प्रत्ययान्त)
गच्छत् + ई (नदीवत्) [पा. 40]

प्र०	गच्छन्ती	गच्छन्त्यौ	गच्छन्त्यः
द्वि०	गच्छन्तीम्	गच्छन्त्यौ	गच्छन्तीः
तृ०	गच्छन्त्या	गच्छन्तीभ्याम्	गच्छन्तीभिः
च०	गच्छन्त्यै	गच्छन्तीभ्याम्	गच्छन्तीभ्यः
पं०	गच्छन्त्याः	गच्छन्तीभ्याम्	गच्छन्तीभ्यः
ष०	गच्छन्त्याः	गच्छन्त्योः	गच्छन्तीनाम्
स०	गच्छन्त्याम्	गच्छन्त्योः	गच्छन्तीषु
सं०	हे गच्छन्ति !	हे गच्छन्त्यौ !	हे गच्छन्त्यः !

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(५७) कर्तरि वर्तमान कृदन्त (आत्मने.) पुं. - 'ईक्षमाण' [ईक्ष+म+आन (आनश्)] (बालवत्) [40]

प्र०	ईक्षमाणः	ईक्षमाणौ	ईक्षमाणाः
द्वि०	ईक्षमाणम्	ईक्षमाणौ	ईक्षमाणान्
तृ०	ईक्षमाणेन	ईक्षमाणाभ्याम्	ईक्षमाणैः
च०	ईक्षमाणाय	ईक्षमाणाभ्याम्	ईक्षमाणेभ्यः
पं०	ईक्षमाणात्	ईक्षमाणाभ्याम्	ईक्षमाणेभ्यः
ष०	ईक्षमाणस्य	ईक्षमाणयोः	ईक्षमाणानाम्
स०	ईक्षमाणे	ईक्षमाणयोः	ईक्षमाणेषु
सं०	हे ईक्षमाण !	हे ईक्षमाणौ !	हे ईक्षमाणाः

(५८) कर्तरि वर्तमान कृदन्त (आत्मने) नपुं. - 'ईक्षमाण' (कमलवत्) [પા. 40]

प्र०	ईक्षमाणम्	ईक्षमाणे	ईक्षमाणानि
द्वि०	ईक्षमाणम्	ईक्षमाणे	ईक्षमाणानि
तृ०	ईक्षमाणेन	ईक्षमाणाभ्याम्	ईक्षमाणैः
च०	ईक्षमाणाय	ईक्षमाणाभ्याम्	ईक्षमाणेभ्यः
पं०	ईक्षमाणात्	ईक्षमाणाभ्याम्	ईक्षमाणेभ्यः

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ष०	ईक्षमाणस्य	ईक्षमाणयोः	ईक्षमाणानाम्
स०	ईक्षमाणे	ईक्षमाणयोः	ईक्षमाणेषु
सं०	हे ईक्षमाण !	हे ईक्षमाणे !	हे ईक्षमाणानि !

(५९) कर्तरि वर्तमान कृदन्त (आत्मने)

स्त्रीलिङ्ग - 'ईक्षमाणा' (मालावत्) [પા. 40]

प्र०	ईक्षमाणा	ईक्षमाणे	ईक्षमाणाः
द्वि०	ईक्षमाणाम्	ईक्षमाणे	ईक्षमाणाः
तृ०	ईक्षमाणया	ईक्षमाणाभ्याम्	ईक्षमाणाभिः
च०	ईक्षमाणायै	ईक्षमाणाभ्याम्	ईक्षमाणाभ्यः
पं०	ईक्षमाणायाः	ईक्षमाणाभ्याम्	ईक्षमाणाभ्यः
ष०	ईक्षमाणायाः	ईक्षमाणयोः	ईक्षमाणानाम्
स०	ईक्षमाणायाम्	ईक्षमाणयोः	ईक्षमाणासु
सं०	हे ईक्षमाणे !	हे ईक्षमाणे !	हे ईक्षमाणाः !

(६०) कर्मणि वर्तमान कृदन्त

पुंलिङ्ग- 'गम्यमान' शब्द (बालवत्) [પા. 40]

प्र०	गम्यमानः	गम्यमानौ	गम्यमानाः
द्वि०	गम्यमानम्	गम्यमानौ	गम्यमानान्
तृ०	गम्यमानेन	गम्यमानाभ्याम्	गम्यमानैः

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

च०	गम्यमानाय	गम्यमानाभ्याम्	गम्यमानेभ्यः
पं०	गम्यमानात्	गम्यमानाभ्याम्	गम्यमानेभ्यः
ष०	गम्यमानस्य	गम्यमानयोः	गम्यमानानाम्
स०	गम्यमाने	गम्यमानयोः	गम्यमानेषु
सं०	हे गम्यमान !	हे गम्यमानौ !	हे गम्यमानाः

(६१) कर्मणि वर्तमान कृदन्त

नपुं.- 'गम्यमान' शब्द (कमलवत्) [પા. 40]

प्र०	गम्यमानम्	गम्यमाने	गम्यमानानि
द्वि०	गम्यमानम्	गम्यमाने	गम्यमानानि
तृ०	गम्यमानेन	गम्यमानाभ्याम्	गम्यमानैः
च०	गम्यमानाय	गम्यमानाभ्याम्	गम्यमानेभ्यः
पं०	गम्यमानात्	गम्यमानाभ्याम्	गम्यमानेभ्यः
ष०	गम्यमानस्य	गम्यमानयोः	गम्यमानानाम्
स०	गम्यमाने	गम्यमानयोः	गम्यमानेषु
सं०	हे गम्यमान !	हे गम्यमाने !	हे गम्यमानानि

(६२) कर्मणि वर्तमान कृदन्त स्त्रीलिङ्ग-

'गम्यमाना' शब्द (मालावत्) [પા. 40]

प्र०	गम्यमाना	गम्यमाने	गम्यमानाः

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

द्वि०	गम्यमानाम्	गम्यमाने	गम्यमानाः
तृ०	गम्यमानया	गम्यमानाभ्याम्	गम्यमानाभिः
च०	गम्यमानायै	गम्यमानाभ्याम्	गम्यमानाभ्यः
पं०	गम्यमानायाः	गम्यमानाभ्याम्	गम्यमानाभ्यः
ष०	गम्यमानायाः	गम्यमानयोः	गम्यमानानाम्
स०	गम्यमानायाम्	गम्यमानयोः	गम्यमानासु
सं०	हे गम्यमाने !	हे गम्यमाने !	हे गम्यमानाः !

(६३) भावे वर्तमान कृदन्त - 'प्रकाश्यमान'
(मात्र नपुं. એ.વ.) [પા. 40]

*प्रकाश्यमानम् — —

(६४) कर्तरि वर्तमान कृदन्त - ('अस्' धातु)
सत्-पुंलिङ्ग (गच्छत्वत्) [પા. 40]

प्र०	सन्	सन्तौ	सन्तः
द्वि०	सन्तम्	सन्तौ	सतः

★ ભાવે વર્ત. કૃ. ક્રિયા સાથેજ સંબદ્ધ છે. ક્રિયાપદના સ્થાને વપરાય છે. કર્તા ગમે તેટલા હોય તો પણ નપું (પ્રથમા) એ.વ.માંજ થાય.

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तृ०	सता	सद्भ्याम्	सद्भिः
च०	सते	सद्भ्याम्	सद्भ्यः
पं०	सतः	सद्भ्याम्	सद्भ्यः
ष०	सतः	सतोः	सताम्
स०	सति	सतोः	सत्सु
सं०	हे सन् !	हे सन्तौ !	हे सन्तः !

(६५) कर्तरि वर्तमान कृदन्त ('अस्' धातु)
सत् - नपुं. (जगत्वत्) [પા. 40]

प्र०	सत्, सद्	सती	सन्ति
द्वि०	सत, सद्	सती	सन्ति
तृ०	सता	सद्भ्याम्	सद्भिः
च०	सते	सद्भ्याम्	सद्भ्यः
पं०	सतः	सद्भ्याम्	सद्भ्यः
ष०	सतः	सतोः	सताम्
स०	सति	सतोः	सत्सु
सं०	हे सत्, सद् !	हे सती !	हे सन्ति !

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(६६) कर्तरि वर्तमान कृदन्त ('अस्' धातु) सत्+ई = सती - स्त्रीलिङ्ग (नदीवत्)

[પા. 40]

प्र०	सती	सत्यौ	सत्यः
द्वि०	सतीम्	सत्यौ	सतीः
तृ०	सत्या	सतीभ्याम्	सतीभिः
च०	सत्यै	सतीभ्याम्	सतीभ्यः
पं०	सत्याः	सतीभ्याम्	सतीभ्यः
ष०	सत्याः	सत्योः	सतीनाम्
स०	सत्याम्	सत्योः	सतीषु
सं०	हे सति !	हे सत्यौ !	हे सत्यः !

(६७) तवत् (क्तवतु) प्रत्ययान्त कर्तरिभूत कृदन्त - पुंलिङ्ग (नी+तवत्) 'नीतवत्' शब्द

[પા. 45]

प्र०	नीतवान्	नीतवन्तौ	नीतवन्तः
द्वि०	नीतवन्तम्	नीतवन्तौ	नीतवतः
तृ०	नीतवता	नीतवद्भ्याम्	नीतवद्भिः
च०	नीतवते	नीतवद्भ्याम्	नीतवद्भ्यः

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पं०	नीतवतः	नीतवद्भ्याम्	नीतवद्भ्यः
ष०	नीतवतः	नीतवतोः	नीतवताम्
स०	नीतवति	नीतवतोः	नीतवत्सु
सं०	हे नीतवन् !	हे नीतवन्तौ !	हे नीतवन्तः !

(६८) नपुं. - नीतवत् शब्द (जगत्वत्) [પા. 45]

प्र०	नीतवत्, नीतवद्	नीतवती	नीतवन्ति
द्वि०	नीतवत्, नीतवद्	नीतवती	नीतवन्ति
तृ०	नीतवता	नीतवद्भ्याम्	नीतवद्भिः
च०	नीतवते	नीतवद्भ्याम्	नीतवद्भ्यः
पं०	नीतवतः	नीतवद्भ्याम्	नीतवद्भ्यः
ष०	नीतवतः	नीतवतोः	नीतवताम्
स०	नीतवति	नीतवतोः	नीतवत्सु
सं०	हे नीतवत्,नीतवद् !	हे नीतवती !	हे नीतवन्ति !

(६९) स्त्रीलिङ्ग - नीतवत्+ई शब्द (नदीवत्) [પા. 45]

प्र०	नीतवती	नीतवत्यौ	नीतवत्यः
द्वि०	नीतवतीम्	नीतवत्यौ	नीतवतीः

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तृ०	नीतवत्या	नीतवतीभ्याम्	नीतवतीभिः
च०	नीतवत्यै	नीतवतीभ्याम्	नीतवतीभ्यः
पं०	नीतवत्याः	नीतवतीभ्याम्	नीतवतीभ्यः
ष०	नीतवत्याः	नीतवत्योः	नीतवतीनाम्
स०	नीतवत्याम्	नीतवत्योः	नीतवतीषु
सं०	हे नीतवति !	हे नीतवत्यौ !	हे नीतवत्यः !

(७०) 'भवत्' (भवतु) सर्वनाम - पुंलिङ्ग (नीतवत्वत्) [પા. 45]

प्र०	भवान्	भवन्तौ	भवन्तः
द्वि०	भवन्तम्	भवन्तौ	भवतः
तृ०	भवता	भवद्भ्याम्	भवद्भिः
च०	भवते	भवद्भ्याम्	भवद्भ्यः
पं०	भवतः	भवद्भ्याम्	भवद्भ्यः
ष०	भवतः	भवतोः	भवताम्
स०	भवति	भवतोः	भवत्सु
सं०	हे भवन् !	हे भवन्तौ !	हे भवन्तः !

(७१) 'भवत्' (भवतु) सर्वनाम - नपुं. (जगत्वत्) [પા. 45]

प्र०	भवत्, द्	भवती	भवन्ति

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

द्वि०	भवत्, द्	भवती	भवन्ति
तृ०	भवता	भवद्भ्याम्	भवद्भिः
च०	भवते	भवद्भ्याम्	भवद्भ्यः
पं०	भवतः	भवद्भ्याम्	भवद्भ्यः
ष०	भवतः	भवतोः	भवताम्
स०	भवति	भवतोः	भवत्सु
सं०	हे भवत्,द् !	हे भवती !	हे भवन्ति !

(७२) 'भवत्+ई' सर्वनाम - स्त्रीलिङ्ग
(नदीवत्) [પા. 45]

प्र०	भवती	भवत्यौ	भवत्यः
द्वि०	भवतीम्	भवत्यौ	भवतीः
तृ०	भवत्या	भवतीभ्याम्	भवतीभिः
च०	भवत्यै	भवतीभ्याम्	भवतीभ्यः
पं०	भवत्याः	भवतीभ्याम्	भवतीभ्यः
ष०	भवत्याः	भवत्योः	भवतीनाम्
स०	भवत्याम्	भवत्योः	भवतीषु
सं०	हे भवति !	हे भवत्यौ !	हे भवत्यः !

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(७३) 'तव्य' कृत्य प्रत्ययान्त (विध्यर्थकृदन्त)
पुंलिङ्ग – "स्थातव्य" शब्द (बालवत्) [પા. 45]

प्र०	स्थातव्य:	स्थातव्यौ	स्थातव्याः
द्वि०	स्थातव्यम्	स्थातव्यौ	स्थातव्यान्
तृ०	स्थातव्येन	स्थातव्याभ्याम्	स्थातव्यैः
च०	स्थातव्याय	स्थातव्याभ्याम्	स्थातव्येभ्यः
पं०	स्थातव्यात्	स्थातव्याभ्याम्	स्थातव्येभ्यः
ष०	स्थातव्यस्य	स्थातव्ययोः	स्थातव्यानाम्
स०	स्थातव्ये	स्थातव्ययोः	स्थातव्येषु
सं०	हे स्थातव्य !	हे स्थातव्यौ !	हे स्थातव्याः !

(७४) 'तव्य' कृत्य प्रत्ययान्त (विध्यर्थकृदन्त)
नपुं. "स्थातव्य" शब्द (कमलवत्) [પા. 45]

प्र०	स्थातव्यम्	स्थातव्ये	स्थातव्यानि
द्वि०	स्थातव्यम्	स्थातव्ये	स्थातव्यानि
तृ०	स्थातव्येन	स्थातव्याभ्याम्	स्थातव्यैः
च०	स्थातव्याय	स्थातव्याभ्याम्	स्थातव्येभ्यः
पं०	स्थातव्यात्	स्थातव्याभ्याम्	स्थातव्येभ्यः

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ष०	स्थातव्यस्य	स्थातव्ययोः	स्थातव्यानाम्
स०	स्थातव्ये	स्थातव्ययोः	स्थातव्येषु
सं०	हे स्थातव्य !	हे स्थातव्ये !	हे स्थातव्यानि

(७५) 'तव्य' कृत्य प्रत्ययान्त (विध्यर्थकृदन्त) स्त्रीलिङ्ग "स्थातव्या" शब्द (मालावत्) [પા. 45

प्र०	स्थातव्या	स्थातव्ये	स्थातव्याः
द्वि०	स्थातव्याम्	स्थातव्ये	स्थातव्याः
तृ०	स्थातव्यया	स्थातव्याभ्याम्	स्थातव्याभिः
च०	स्थातव्यायै	स्थातव्याभ्याम्	स्थातव्याभ्यः
पं०	स्थातव्यायाः	स्थातव्याभ्याम्	स्थातव्याभ्यः
ष०	स्थातव्यायाः	स्थातव्ययोः	स्थातव्यानाम्
स०	स्थातव्यायाम्	स्थातव्ययोः	स्थातव्यासु
सं०	हे स्थातव्ये !	हे स्थातव्ये !	हे स्थातव्याः !

(७६) 'अनीय' कृत्य प्रत्ययान्त (विध्यर्थकृदन्त) – पुंलिङ्ग 'कथनीय' शब्द (बालवत्) [પા. 45]

प्र०	कथनीयः	कथनीयौ	कथनीयाः
द्वि०	कथनीयम्	कथनीयौ	कथनीयान्

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तृ०	कथनीयेन	कथनीयाभ्याम्	कथनीयैः
च०	कथनीयाय	कथनीयाभ्याम्	कथनीयेभ्यः
पं०	कथनीयात्	कथनीयाभ्याम्	कथनीयेभ्यः
ष०	कथनीयस्य	कथनीययोः	कथनीयानाम्
स०	कथनीये	कथनीययोः	कथनीयेषु
सं०	हे कथनीय !	हे कथनीयौ !	हे कथनीयाः !

(७७) 'अनीय' कृत्य प्रत्ययान्त (विध्यर्थकृदन्त) - नपुं. 'कथनीय' शब्द (कमलवत्) [પા. 45]

प्र०	कथनीयम्	कथनीये	कथनीयानि
द्वि०	कथनीयम्	कथनीये	कथनीयानि
तृ०	कथनीयेन	कथनीयाभ्याम्	कथनीयैः
च०	कथनीयाय	कथनीयाभ्याम्	कथनीयेभ्यः
पं०	कथनीयात्	कथनीयाभ्याम्	कथनीयेभ्यः
ष०	कथनीयस्य	कथनीययोः	कथनीयानाम्
स०	कथनीये	कथनीययोः	कथनीयेषु
सं०	हे कथनीय !	हे कथनीये !	हे कथनीयानि !

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(७८) 'अनीय' कृत्य प्रत्ययान्त (विध्यर्थकृदन्त) - स्त्रीलिङ्ग 'कथनीया' शब्द (मालावत्) [પા. 45]

प्र०	कथनीया	कथनीये	कथनीयाः
द्वि०	कथनीयाम्	कथनीये	कथनीयाः
तृ०	कथनीयया	कथनीयाभ्याम्	कथनीयाभिः
च०	कथनीयायै	कथनीयाभ्याम्	कथनीयाभ्यः
पं०	कथनीयायाः	कथनीयाभ्याम्	कथनीयाभ्यः
ष०	कथनीयायाः	कथनीययोः	कथनीयानाम्
स०	कथनीयायाम्	कथनीययोः	कथनीयासु
सं०	हे कथनीये !	हे कथनीये !	हे कथनीयाः !

(७९) य (कृत्य) प्रत्ययान्त (विध्यर्थकृदन्त) - पुंलिङ्ग 'कार्य' शब्द (बालवत्) [પા. 45]

प्र०	कार्यः	कार्यौ	कार्याः
द्वि०	कार्यम्	कार्यौ	कार्यान्
तृ०	कार्येण	कार्याभ्याम्	कार्यैः
च०	कार्याय	कार्याभ्याम्	कार्येभ्यः
पं०	कार्यात्	कार्याभ्याम्	कार्येभ्यः

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ष०	कार्यस्य	कार्ययोः	कार्याणाम्
स०	कार्ये	कार्ययोः	कार्येषु
सं०	हे कार्य !	हे कार्यौ !	हे कार्याः !

(८०) य (कृत्य) प्रत्ययान्त (विध्यर्थकृदन्त) - नपुं. 'कार्य' शब्द (कमलवत्) [પા. 45]

प्र०	कार्यम्	कार्ये	कार्याणि
द्वि०	कार्यम्	कार्ये	कार्याणि
तृ०	कार्येण	कार्याभ्याम्	कार्यैः
च०	कार्याय	कार्याभ्याम्	कार्येभ्यः
पं०	कार्यात्	कार्याभ्याम्	कार्येभ्यः
ष०	कार्यस्य	कार्ययोः	कार्याणाम्
स०	कार्ये	कार्ययोः	कार्येषु
सं०	हे कार्य !	हे कार्ये !	हे कार्याणि !

(८१) य (कृत्य) प्रत्ययान्त (विध्यर्थकृदन्त) - स्त्रीलिङ्ग 'कार्या' शब्द (मालावत्) [પા. 45]

प्र०	कार्या	कार्ये	कार्याः
द्वि०	कार्याम्	कार्ये	कार्याः

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तृ०	कार्यया	कार्याभ्याम्	कार्याभिः
च०	कार्यायै	कार्याभ्याम्	कार्याभ्यः
पं०	कार्यायाः	कार्याभ्याम्	कार्याभ्यः
ष०	कार्यायाः	कार्ययोः	कार्याणाम्
स०	कार्यायाम्	कार्ययोः	कार्यासु
सं०	हे कार्ये !	हे कार्ये !	हे कार्याः !

(८२) 'तम (तमप्)' प्रत्ययान्त - पुंलिङ्ग 'शुक्लतम' शब्द (बालवत्) [પા. 46]

प्र०	शुक्लतमः	शुक्लतमौ	शुक्लतमाः
द्वि०	शुक्लतमम्	शुक्लतमौ	शुक्लतमान्
तृ०	शुक्लतमेन	शुक्लतमाभ्याम्	शुक्लतमैः
च०	शुक्लतमाय	शुक्लतमाभ्याम्	शुक्लतमेभ्यः
पं०	शुक्लतमात्	शुक्लतमाभ्याम्	शुक्लतमेभ्यः
ष०	शुक्लतमस्य	शुक्लतमयोः	शुक्लतमानाम्
स०	शुक्लतमे	शुक्लतमयोः	शुक्लतमेषु
सं०	हे शुक्लतम !	हे शुक्लतमौ !	हे शुक्लतमाः

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(८३) 'तम (तमप्)' प्रत्ययान्त - नपुं.
'शुक्लतम' शब्द (कमलवत्) [પા. 46]

प्र०	शुक्लतमम्	शुक्लतमे	शुक्लतमानि
द्वि०	शुक्लतमम्	शुक्लतमे	शुक्लतमानि
तृ०	शुक्लतमेन	शुक्लतमाभ्याम्	शुक्लतमैः
च०	शुक्लतमाय	शुक्लतमाभ्याम्	शुक्लतमेभ्यः
पं०	शुक्लतमात्	शुक्लतमाभ्याम्	शुक्लतमेभ्यः
ष०	शुक्लतमस्य	शुक्लतमयोः	शुक्लतमानाम्
स०	शुक्लतमे	शुक्लतमयोः	शुक्लतमेषु
सं०	हे शुक्लतम !	हे शुक्लतमे !	हे शुक्लतमानि!

(८४) 'तम (तमप्)' प्रत्ययान्त - स्त्रीलिङ्ग
'शुक्लतमा' शब्द (मालावत्) [પા. 46]

प्र०	शुक्लतमा	शुक्लतमे	शुक्लतमाः
द्वि०	शुक्लतमाम्	शुक्लतमे	शुक्लतमाः
तृ०	शुक्लतमया	शुक्लतमाभ्याम्	शुक्लतमाभिः
च०	शुक्लतमायै	शुक्लतमाभ्याम्	शुक्लतमाभ्यः
पं०	शुक्लतमायाः	शुक्लतमाभ्याम्	शुक्लतमाभ्यः

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ष०	शुक्लतमायाः	शुक्लतमयोः	शुक्लतमानाम्
स०	शुक्लतमायाम्	शुक्लतमयोः	शुक्लतमासु
सं०	हे शुक्लतमे !	हे शुक्लतमे !	हे शुक्लतमाः

(८५) 'तर (तरप्)' प्रत्ययान्त - पुंलिङ्ग 'पटुतर' शब्द (बालवत्) [પા. 46]

प्र०	पटुतरः	पटुतरौ	पटुतराः
द्वि०	पटुतरम्	पटुतरौ	पटुतरान्
तृ०	पटुतरेण	पटुतराभ्याम्	पटुतरैः
च०	पटुतराय	पटुतराभ्याम्	पटुतरेभ्यः
पं०	पटुतरात्	पटुतराभ्याम्	पटुतरेभ्यः
ष०	पटुतरस्य	पटुतरयोः	पटुतराणाम्
स०	पटुतरे	पटुतरयोः	पटुतरेषु
सं०	हे पटुतर !	हे पटुतरौ !	हे पटुतराः !

(८६) 'तर (तरप्)' प्रत्ययान्त - नपुं. 'पटुतर' शब्द (कमलवत्) [પા. 46]

प्र०	पटुतरम्	पटुतरे	पटुतराणि
द्वि०	पटुतरम्	पटुतरे	पटुतराणि

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तृ०	पटुतरेण	पटुतराभ्याम्	पटुतरैः
च०	पटुतराय	पटुतराभ्याम्	पटुतरेभ्यः
पं०	पटुतरात्	पटुतराभ्याम्	पटुतरेभ्यः
ष०	पटुतरस्य	पटुतरयोः	पटुतराणाम्
स०	पटुतरे	पटुतरयोः	पटुतरेषु
सं०	हे पटुतर !	हे पटुतरे !	हे पटुतराणि !

(८७) 'तर (तरप्)' प्रत्ययान्त - स्त्रीलिङ्ग 'पटुतरा' शब्द (मालावत्) [પા. 46]

प्र०	पटुतरा	पटुतरे	पटुतराः
द्वि०	पटुतराम्	पटुतरे	पटुतराः
तृ०	पटुतरया	पटुतराभ्याम्	पटुतराभिः
च०	पटुतरायै	पटुतराभ्याम्	पटुतराभ्यः
पं०	पटुतरायाः	पटुतराभ्याम्	पटुतराभ्यः
ष०	पटुतरायाः	पटुतरयोः	पटुतराणाम्
स०	पटुतरायाम्	पटुतरयोः	पटुतरासु
सं०	हे पटुतरे !	हे पटुतरे !	हे पटुतराः !

[ગુણવાચક શબ્દ દ્રવ્યનું વિશેષણ બને તો तम् નો इष्ठ અને तर નો ईयस् પ્રત્યય એનાજ (तम-तर) અર્થમાં લાગે છે.]

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(૮૮) 'इष्ठ' प्रत्ययान्त - पुंलिङ्ग (पटु+इष्ठ)
'पटिष्ठ' शब्द (बालवत्) [પા. 46]

प्र०	पटिष्ठः	पटिष्ठौ	पटिष्ठाः
द्वि०	पटिष्ठम्	पटिष्ठौ	पटिष्ठान्
तृ०	पटिष्ठेन	पटिष्ठाभ्याम्	पटिष्ठैः
च०	पटिष्ठाय	पटिष्ठाभ्याम्	पटिष्ठेभ्यः
पं०	पटिष्ठात्	पटिष्ठाभ्याम्	पटिष्ठेभ्यः
ष०	पटिष्ठस्य	पटिष्ठयोः	पटिष्ठानाम्
स०	पटिष्ठे	पटिष्ठयोः	पटिष्ठेषु
सं०	हे पटिष्ठ !	हे पटिष्ठौ !	हे पटिष्ठाः !

(૮૯) 'इष्ठ' प्रत्ययान्त - नपुं. (पटु+इष्ठ)
'पटिष्ठ' शब्द (कमलवत्) [પા. 46]

प्र०	पटिष्ठम्	पटिष्ठे	पटिष्ठानि
द्वि०	पटिष्ठम्	पटिष्ठे	पटिष्ठानि
तृ०	पटिष्ठेन	पटिष्ठाभ्याम्	पटिष्ठैः
च०	पटिष्ठाय	पटिष्ठाभ्याम्	पटिष्ठेभ्यः
पं०	पटिष्ठात्	पटिष्ठाभ्याम्	पटिष्ठेभ्यः

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ष०	पटिष्ठस्य	पटिष्ठयोः	पटिष्ठानाम्
स०	पटिष्ठे	पटिष्ठयोः	पटिष्ठेषु
सं०	हे पटिष्ठ !	हे पटिष्ठे !	हे पटिष्ठानि !

(१०) 'इष्ठ' प्रत्ययान्त - स्त्रीलिङ्ग
(पटिष्ठ+आ) 'पटिष्ठा' शब्द (मालावत्) [પા. 46]

प्र०	पटिष्ठा	पटिष्ठे	पटिष्ठाः
द्वि०	पटिष्ठाम्	पटिष्ठे	पटिष्ठाः
तृ०	पटिष्ठया	पटिष्ठाभ्याम्	पटिष्ठाभिः
च०	पटिष्ठायै	पटिष्ठाभ्याम्	पटिष्ठाभ्यः
पं०	पटिष्ठायाः	पटिष्ठाभ्याम्	पटिष्ठाभ्यः
ष०	पटिष्ठायाः	पटिष्ठयोः	पटिष्ठानाम्
स०	पटिष्ठायाम्	पटिष्ठयोः	पटिष्ठासु
सं०	हे पटिष्ठे !	हे पटिष्ठे !	हे पटिष्ठाः !

(११) 'ईयस्' प्रत्ययान्त - पुंलिङ्ग
'पटीयस्' शब्द [પા. 46]

प्र०	पटीयान्	पटीयांसौ	पटीयांसः
द्वि०	पटीयांसम्	पटीयांसौ	पटीयसः

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तृ०	पटीयसा	पटीयोभ्याम्	पटीयोभिः
च०	पटीयसे	पटीयोभ्याम्	पटीयोभ्यः
पं०	पटीयसः	पटीयोभ्याम्	पटीयोभ्यः
ष०	पटीयसः	पटीयसोः	पटीयसाम्
स०	पटीयसि	पटीयसोः	पटीयःसु, पटीयस्सु
सं०	हे पटीयन् !	हे पटीयांसौ !	हे पटीयांसः

(१२) 'ईयस्' प्रत्ययान्त - नपुं. 'पटीयस्' शब्द (पयस्वत्) [પા. 46]

प्र०	पटीयः	पटीयसी	पटीयांसि
द्वि०	पटीयः	पटीयसी	पटीयांसि
तृ०	पटीयसा	पटीयोभ्याम्	पटीयोभिः
च०	पटीयसे	पटीयोभ्याम्	पटीयोभ्यः
पं०	पटीयसः	पटीयोभ्याम्	पटीयोभ्यः
ष०	पटीयसः	पटीयसोः	पटीयसाम्
स०	पटीयसि	पटीयसोः	पटीयःसु, पटीयस्सु
सं०	हे पटीयः !	हे पटीयसी !	हे पटीयांसि !

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(१३) 'ईयस्' प्रत्ययान्त - स्त्रीलिङ्ग 'पटीयस्+ई' शब्द (नदीवत्) [પા. 46]

प्र०	पटीयसी	पटीयस्यौ	पटीयस्यः
द्वि०	पटीयसीम्	पटीयस्यौ	पटीयसीः
तृ०	पटीयस्या	पटीयसीभ्याम्	पटीयसीभिः
च०	पटीयस्यै	पटीयसीभ्याम्	पटीयसीभ्यः
पं०	पटीयस्याः	पटीयसीभ्याम्	पटीयसीभ्यः
ष०	पटीयस्याः	पटीयस्योः	पटीयसीनाम्
स०	पटीयस्याम्	पटीयस्योः	पटीयसीषु
सं०	हे पटीयसि !	हे पटीयस्यौ !	हे पटीयस्यः !

(१४) 'महतृ' विशेषण - पुंलिङ्ग 'महत्' शब्द (नीतवत्वत्) [પા. 46]

प्र०	महान्	महान्तौ	महान्तः
द्वि०	महान्तम्	महान्तौ	महतः
तृ०	महता	महद्भ्याम्	महद्भिः
च०	महते	महद्भ्याम्	महद्भ्यः
पं०	महतः	महद्भ्याम्	महद्भ्यः
ष०	महतः	महतोः	महताम्

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

स०	महति	महतोः	महत्सु
सं०	हे महन् !	हे महान्तौ !	हे महान्तः !

(९५) 'महतृ' विशेषण – नपुं. 'महत्' शब्द

[પા. 46]

प्र०	महत्, द्	महती	महान्ति
द्वि०	महत्, द्	महती	महान्ति
तृ०	महता	महद्भ्याम्	महद्भिः
च०	महते	महद्भ्याम्	महद्भ्यः
पं०	महतः	महद्भ्याम्	महद्भ्यः
ष०	महतः	महतोः	महताम्
स०	महति	महतोः	महत्सु
सं०	हे महत्, द् !	हे महती !	हे महान्ति !

(९६) 'महतृ' विशेषण – स्त्रीलिङ्ग 'महत्+ई' शब्द (नदीवत्) [પા. 46]

प्र०	महती	महत्यौ	महत्यः
द्वि०	महतीम्	महत्यौ	महतीः
तृ०	महत्या	महतीभ्याम्	महतीभिः
च०	महत्यै	महतीभ्याम्	महतीभ्यः

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पं०	महत्याः	महतीभ्याम्	महतीभ्यः
ष०	महत्याः	महत्योः	महतीनाम्
स०	महत्याम्	महत्योः	महतीषु
सं०	हे महति !	हे महत्यौ !	हे महत्यः !

(९७) 'मत्' प्रत्ययान्त - पुंलिङ्ग 'धेनुमत्' शब्द (नीतवत्वत्) [પા. 46]

प्र०	धेनुमान्	धेनुमन्तौ	धेनुमन्तः
द्वि०	धेनुमन्तम्	धेनुमन्तौ	धेनुमतः
तृ०	धेनुमता	धेनुमद्भ्याम्	धेनुमद्भिः
च०	धेनुमते	धेनुमद्भ्याम्	धेनुमद्भ्यः
पं०	धेनुमतः	धेनुमद्भ्याम्	धेनुमद्भ्यः
ष०	धेनुमतः	धेनुमतोः	धेनुमताम्
स०	धेनुमति	धेनुमतोः	धेनुमत्सु
सं०	हे धेनुमन् !	हे धेनुमन्तौ !	हे धेनुमन्तः !

એજ પ્રમાણે 'वृक्षवत्' ના રૂપો થશે.

(९८) 'मत्' प्रत्ययान्त - नपुं. 'धेनुमत्' शब्द (जगत्वत्) [પા. 46]

प्र०	धेनुमत्, द्	धेनुमती	धेनुमन्ति

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

द्वि०	धेनुमत्, द्	धेनुमती	धेनुमन्ति
तृ०	धेनुमता	धेनुमद्भ्याम्	धेनुमद्भिः
च०	धेनुमते	धेनुमद्भ्याम्	धेनुमद्भ्यः
पं०	धेनुमतः	धेनुमद्भ्याम्	धेनुमद्भ्यः
ष०	धेनुमतः	धेनुमतोः	धेनुमताम्
स०	धेनुमति	धेनुमतोः	धेनुमत्सु
सं०	हे धेनुमत्, द् !	हे धेनुमती !	हे धेनुमन्ति !

એજ પ્રમાણે 'वृक्षवत्' ના રૂપો થશે.

(९९) 'मत्' प्रत्ययान्त - स्त्रीलिङ्ग
'धेनुमत्+ई' शब्द (नदीवत्) [પા. 46]

प्र०	धेनुमती	धेनुमत्यौ	धेनुमत्यः
द्वि०	धेनुमतीम्	धेनुमत्यौ	धेनुमतीः
तृ०	धेनुमत्या	धेनुमतीभ्याम्	धेनुमतीभिः
च०	धेनुमत्यै	धेनुमतीभ्याम्	धेनुमतीभ्यः
पं०	धेनुमत्याः	धेनुमतीभ्याम्	धेनुमतीभ्यः
ष०	धेनुमत्याः	धेनुमत्योः	धेनुमतीनाम्
स०	धेनुमत्याम्	धेनुमत्योः	धेनुमतीषु

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सं०	हे धेनुमति !	हे धेनुमत्यौ !	हे धेनुमत्यः !

એજ પ્રમાણે 'वृक्षवत्' ના રૂપો થશે.

(१००) 'त्व' प्रत्ययान्त (मात्र नपुं.) - 'देवत्वम्' शब्द (कमलवत्) [પા. 46]

प्र०	देवत्वम्	देवत्वे	देवत्वानि
द्वि०	देवत्वम्	देवत्वे	देवत्वानि
तृ०	देवत्वेन	देवत्वाभ्याम्	देवत्वैः
च०	देवत्वाय	देवत्वाभ्याम्	देवत्वेभ्यः
पं०	देवत्वात्	देवत्वाभ्याम्	देवत्वेभ्यः
ष०	देवत्वस्य	देवत्वयोः	देवत्वानाम्
स०	देवत्वे	देवत्वयोः	देवत्वेषु
सं०	हे देवत्व !	हे देवत्वे !	हे देवत्वानि !

(१०१) 'ता' प्रत्ययान्त (मात्र - स्त्रीलिङ्ग) 'शुक्लता' शब्द (मालावत्) [પા. 46]

प्र०	शुक्लता	शुक्लते	शुक्लताः
द्वि०	शुक्लताम्	शुक्लते	शुक्लताः
तृ०	शुक्लतया	शुक्लताभ्याम्	शुक्लताभिः

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

च०	शुक्लतायै	शुक्लताभ्याम्	शुक्लताभ्यः
पं०	शुक्लतायाः	शुक्लताभ्याम्	शुक्लताभ्यः
ष०	शुक्लतायाः	शुक्लतयोः	शुक्लतानाम्
स०	शुक्लतायाम्	शुक्लतयोः	शुक्लतासु
सं०	हे शुक्लते !	हे शुक्लते !	हे शुक्लताः !

(१०२) 'अन्' अंत पुंलिङ्ग - 'राजन्' शब्द

[પા. 47]

प्र०	राजा	राजानौ	राजानः
द्वि०	राजानम्	राजानौ	राज्ञः
तृ०	राज्ञा	राजभ्याम्	राजभिः
च०	राज्ञे	राजभ्याम्	राजभ्यः
पं०	राज्ञः	राजभ्याम्	राजभ्यः
ष०	राज्ञः	राज्ञोः	राज्ञाम्
स०	राज्ञि, राजनि	राज्ञोः	राजसु
सं०	हे राजन् !	हे राजानौ !	हे राजानः !

આ રીતે 'मूर्धन्' વિગેરે શબ્દોના રૂપો થશે.

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(१०३) 'राजन्' शब्द - स्त्रीलिङ्ग - राज्ञी (राजन्+ई) (नदीवत्) [પા. 47]

प्र०	राज्ञी	राज्यौ	राज्यः
द्वि०	राज्ञीम्	राज्यौ	राज्ञीः
तृ०	राज्या	राज्ञीभ्याम्	राज्ञीभिः
च०	राज्यै	राज्ञीभ्याम्	राज्ञीभ्यः
पं०	राज्याः	राज्ञीभ्याम्	राज्ञीभ्यः
ष०	राज्याः	राज्योः	राज्ञीनाम्
स०	राज्याम्	राज्योः	राज्ञीषु
सं०	हे राज्ञि !	हे राज्यौ !	हे राज्यः !

(१०४) 'अन्' अंत - नपुं. 'दामन्' शब्द [પા. 47]

प्र०	दाम	दाम्नी, दामनी	दामानि
द्वि०	दाम	दाम्नी, दामनी	दामानि
तृ०	दाम्ना	दामभ्याम्	दामभिः
च०	दाम्ने	दामभ्याम्	दामभ्यः
पं०	दाम्नः	दामभ्याम्	दामभ्यः
ष०	दाम्नः	दाम्नोः	दाम्नाम्

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

स०	दाम्नि, दामनि	दाम्नोः	दामसु
सं०	हे दाम ! दामन् !	हे दाम्नी, दामनी !	हे दामानि !

આ રીતે [1]'जन्मन्, नामन्, पर्वन्, वेश्मन्' વિગેરે શબ્દોના રૂપો થશે.

(१०५) 'अन्' अंत - स्त्रीलिङ्ग 'सीमन्' शब्द [47

प्र०	सीमा	सीमानौ	सीमानः
द्वि०	सीमानम्	सीमानौ	सीम्नः
तृ०	सीम्ना	सीमभ्याम्	सीमभिः
च०	सीम्ने	सीमभ्याम्	सीमभ्यः
पं०	सीम्नः	सीमभ्याम्	सीमभ्यः
ष०	सीम्नः	सीम्नोः	सीम्नाम्
स०	सीम्नि, सीमनि	सीम्नोः	सीमसु
सं०	हे सीमन् !	हे सीमानौ !	हे सीमानः !

(१०६) 'अन्' अंत - पुंलिङ्ग 'आत्मन्' शब्द [47]

प्र०	आत्मा	आत्मानौ	आत्मानः
द्वि०	आत्मानम्	आत्मानौ	आत्मनः

१ अन् ના 'अ' પૂર્વે म् કે व् અન્તવાળો સંયુક્ત વ્યઞ્જન હોય તો अन् ના अ નો લોપ થતો નથી / जन्मन् पर्वन्

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तृ०	आत्मना	आत्मभ्याम्	आत्मभिः
च०	आत्मने	आत्मभ्याम्	आत्मभ्यः
पं०	आत्मनः	आत्मभ्याम्	आत्मभ्यः
ष०	आत्मनः	आत्मनोः	आत्मनाम्
स०	आत्मनि	आत्मनोः	आत्मसु
सं०	हे आत्मन् !	हे आत्मानौ !	हे आत्मानः !

(१०७) 'अन्' अंत - नपुं. कर्मन् [પા. 47]

प्र०	कर्म	कर्मणी	कर्माणि
द्वि०	कर्म	कर्मणी	कर्माणि
तृ०	कर्मणा	कर्मभ्याम्	कर्मभिः
च०	कर्मणे	कर्मभ्याम्	कर्मभ्यः
पं०	कर्मणः	कर्मभ्याम्	कर्मभ्यः
ष०	कर्मणः	कर्मणोः	कर्मणाम्
स०	कर्मणि	कर्मणोः	कर्मसु
सं०	हे कर्म ! कर्मन् !	हे कर्मणी !	हे कर्माणि !

(१०८) 'इन्' अंत - पुंलिङ्ग 'शशिन् शब्द [47]

प्र०	शशी	शशिनौ	शशिनः

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

द्वि०	शशिनम्	शशिनौ	शशिनः
तृ०	शशिना	शशिभ्याम्	शशिभिः
च०	शशिने	शशिभ्याम्	शशिभ्यः
पं०	शशिनः	शशिभ्याम्	शशिभ्यः
ष०	शशिनः	शशिनोः	शशिनाम्
स०	शशिनि	शशिनोः	शशिषु
सं०	हे शशिन् !	हे शशिनौ !	हे शशिनः !

આ રીતે 'मन्त्रिन्-योगिन्-शिखरिन्-हस्तिन्' ના રૂપો થશે

(१०९) 'इन्' अंत - नपुं. 'भाविन्' शब्द (वारिवत्) [પા. 47]

प्र०	भावि	भाविनी	भावीनि
द्वि०	भावि	भाविनी	भावीनि
तृ०	भाविना	भाविभ्याम्	भाविभिः
च०	भाविने	भाविभ्याम्	भाविभ्यः
पं०	भाविनः	भाविभ्याम्	भाविभ्यः
ष०	भाविनः	भाविनोः	भाविनाम्
स०	भाविनि	भाविनोः	भाविषु
सं०	हे भावि ! भाविन् !	हे भाविनी !	हे भावीनि !

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(११०) 'इन्' अंत – स्त्रीलिङ्ग 'मायिनी' (मायिन्+ई) (नदीवत्) [પા. 47]

प्र०	मायिनी	मायिन्यौ	मायिन्यः
द्वि०	मायिनीम्	मायिन्यौ	मायिनीः
तृ०	मायिन्या	मायिनीभ्याम्	मायिनीभिः
च०	मायिन्यै	मायिनीभ्याम्	मायिनीभ्यः
पं०	मायिन्याः	मायिनीभ्याम्	मायिनीभ्यः
ष०	मायिन्याः	मायिन्योः	मायिनीनाम्
स०	मायिन्याम्	मायिन्योः	मायिनीषु
सं०	हे मायिनि !	हे मायिन्यौ !	हे मायिन्यः !

(१११) 'अस्' अंत – पुंलिङ्ग 'चन्द्रमस्' शब्द [48]

प्र०	चन्द्रमाः	चन्द्रमसौ	चन्द्रमसः
द्वि०	चन्द्रमसम्	चन्द्रमसौ	चन्द्रमसः
तृ०	चन्द्रमसा	चन्द्रमोभ्याम्	चन्द्रमोभिः
च०	चन्द्रमसे	चन्द्रमोभ्याम्	चन्द्रमोभ्यः
पं०	चन्द्रमसः	चन्द्रमोभ्याम्	चन्द्रमोभ्यः
ष०	चन्द्रमसः	चन्द्रमसोः	चन्द्रमसाम्

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

स०	चन्द्रमसि	चन्द्रमसोः	चन्द्रमःसु चन्द्रमस्सु
सं०	हे चन्द्रमः !	हे चन्द्रमसौ !	हे चन्द्रमसः

(११२) 'अस्' अंत - नपुं 'पयस्' शब्द [48]

प्र०	पयः	पयसी	पयांसि
द्वि०	पयः	पयसी	पयांसि
तृ०	पयसा	पयोभ्याम्	पयोभिः
च०	पयसे	पयोभ्याम्	पयोभ्यः
पं०	पयसः	पयोभ्याम्	पयोभ्यः
ष०	पयसः	पयसोः	पयसाम्
स०	पयसि	पयसोः	पयःसु, पयस्सु
सं०	हे पयः !	हे पयसी !	हे पयांसि !

(११३) 'अस्' अंत –स्त्रीलिङ्ग 'अप्सरस्' शब्द [48]
(चन्द्रमस्वत्)

प्र०	अप्सराः	अप्सरसौ	अप्सरसः
द्वि०	अप्सरसम्	अप्सरसौ	अप्सरसः
तृ०	अप्सरसा	अप्सरोभ्याम्	अप्सरोभिः
च०	अप्सरसे	अप्सरोभ्याम्	अप्सरोभ्यः
पं०	अप्सरसः	अप्सरोभ्याम्	अप्सरोभ्यः

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ष०	अप्सरसः	अप्सरसोः	अप्सरसाम्
स०	अप्सरसि	अप्सरसोः	अप्सरःसु, अप्सरस्सु
सं०	हे अप्सरः !	हे अप्सरसौ !	हे अप्सरसः !

(११४) 'वाच्' - स्त्रीलिङ्ग [पा. 48] (मरुत्वत्)

प्र०	वाक्, वाग्	वाचौ	वाचः
द्वि०	वाचम्	वाचौ	वाचः
तृ०	वाचा	वाग्भ्याम्	वाग्भिः
च०	वाचे	वाग्भ्याम्	वाग्भ्यः
पं०	वाचः	वाग्भ्याम्	वाग्भ्यः
ष०	वाचः	वाचोः	वाचाम्
स०	वाचि	वाचोः	वाक्षु
सं०	हे वाक्, वाग्!	हे वाचौ !	हे वाचः !

(११५) 'वणिज्' पुंलिङ्ग [पा. 48] (मरुत्वत्)

प्र०	वणिक्, वणिग्	वणिजौ	वणिजः
द्वि०	वणिजम्	वणिजौ	वणिजः
तृ०	वणिजा	वणिग्भ्याम्	वणिग्भिः
च०	वणिजे	वणिग्भ्याम्	वणिग्भ्यः

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पं०	वणिजः	वणिग्भ्याम्	वणिग्भ्यः
ष०	वणिजः	वणिजोः	वणिजाम्
स०	वणिजि	वणिजोः	वणिक्षु
सं०	हे वणिक्,वणिग् !	हे वणिजौ !	हे वणिजः !

(११६) 'आयुस्' नपुं. [પા. 48]

प्र०	आयुः	आयुषी	आयूंषि
द्वि०	आयुः	आयुषी	आयूंषि
तृ०	आयुषा	आयुर्भ्याम्	आयुर्भिः
च०	आयुषे	आयुर्भ्याम्	आयुर्भ्यः
पं०	आयुषः	आयुर्भ्याम्	आयुर्भ्यः
ष०	आयुषः	आयुषोः	आयुषाम्
स०	आयुषि	आयुषोः	आयुष्षु/आयुः
सं०	हे आयुः !	हे आयुषी !	हे आयूंषि !

(११७) 'द्विष्' पुंलिङ्ग [પા. 48] (मरुत्वत्)

प्र०	द्विट्, ड्	द्विषौ	द्विषः
द्वि०	द्विषम्	द्विषौ	द्विषः
तृ०	द्विषा	द्विड्भ्याम्	द्विड्भिः

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

च०	द्विषे	द्विड्भ्याम्	द्विड्भ्यः
पं०	द्विषः	द्विड्भ्याम्	द्विड्भ्यः
ष०	द्विषः	द्विषोः	द्विषाम्
स०	द्विषि	द्विषोः	द्विट्सु
सं०	हे द्विट्, ड् !	हे द्विषौ !	हे द्विषः !

(११८) ऋकारान्त पुंलिङ्ग – 'पितृ' शब्द [પા. 49]

प्र०	पिता	पितरौ	पितरः
द्वि०	पितरम्	पितरौ	पितॄन्
तृ०	पित्रा	पितृभ्याम्	पितृभिः
च०	पित्रे	पितृभ्याम्	पितृभ्यः
पं०	पितुः	पितृभ्याम्	पितृभ्यः
ष०	पितुः	पित्रोः	पितॄणाम्
स०	पितरि	पित्रोः	पितृषु
सं०	हे पितः !	हे पितरौ !	हे पितरः !

(११९) ऋकारान्त स्त्रीलिङ्ग – 'मातृ' शब्द [49]
(पितृवत्)

प्र०	माता	मातरौ	मातरः
द्वि०	मातरम्	मातरौ	मातॄः

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तृ०	मात्रा	मातृभ्याम्	मातृभिः
च०	मात्रे	मातृभ्याम्	मातृभ्यः
पं०	मातुः	मातृभ्याम्	मातृभ्यः
ष०	मातुः	मात्रोः	मातृणाम्
स०	मातरि	मात्रोः	मातृषु
सं०	हे मातः !	हे मातरौ !	हे मातरः !

આ રીતે दुहितृ–ननान्दृ વગેરે શબ્દોના રૂપો થશે.

(१२०) ऋकारान्त पुंलिङ्ग – 'नृ' शब्द [પા. 49]
(पितृवत्)

प्र०	ना	नरौ	नरः
द्वि०	नरम्	नरौ	नॄन्
तृ०	त्रा	नृभ्याम्	नृभिः
च०	त्रे	नृभ्याम्	नृभ्यः
पं०	नुः	नृभ्याम्	नृभ्यः
ष०	नुः	त्रोः	नृणाम्/नॄणाम्
स०	नरि	त्रोः	नृषु
सं०	हे नः !	हे नरौ !	हे नरः !

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(१२१) ऋकारान्त स्त्रीलिंग - 'स्वसृ' शब्द [49]

प्र०	स्वसा	स्वसारौ	स्वसारः
द्वि०	स्वसारम्	स्वसारौ	स्वसॄः
तृ०	स्वस्रा	स्वसृभ्याम्	स्वसृभिः
च०	स्वस्रे	स्वसृभ्याम्	स्वसृभ्यः
पं०	स्वसुः	स्वसृभ्याम्	स्वसृभ्यः
ष०	स्वसुः	स्वस्रोः	स्वसॄणाम्
स०	स्वसरि	स्वस्रोः	स्वसृषु
सं०	हे स्वसः !	हे स्वसारौ !	हे स्वसारः !

(१२२) ऋकारान्त पुंलिङ्ग - 'नप्तृ' शब्द [49]

(स्वसृवत्)

प्र०	नप्ता	नप्तारौ	नप्तारः
द्वि०	नप्तारम्	नप्तारौ	नप्तॄन्
तृ०	नप्त्रा	नप्तृभ्याम्	नप्तृभिः
च०	नप्त्रे	नप्तृभ्याम्	नप्तृभ्यः
पं०	नप्तुः	नप्तृभ्याम्	नप्तृभ्यः
ष०	नप्तुः	नप्त्रोः	नप्तॄणाम्
स०	नप्तरि	नप्त्रोः	नप्तृषु

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

सं०	हे नप्तः !	हे नप्तारौ !	हे नप्तारः !

આ રીતે नेष्टृ, त्वष्टृ, क्षत्तृ, होतृ, पोतृ, प्रशास्तृ ના રૂપો થશે.

(१२३) तृ (तृच् કે तृन्) प्रत्ययान्त - विशेषण - पुंलिङ्ग 'कर्तृ' शब्द (स्वसृवत्) [49]

प्र०	कर्ता	कर्तारौ	कर्तारः
द्वि०	कर्तारम्	कर्तारौ	कर्तॄन्
तृ०	कर्त्रा	कर्तृभ्याम्	कर्तृभिः
च०	कर्त्रे	कर्तृभ्याम्	कर्तृभ्यः
पं०	कर्तुः	कर्तृभ्याम्	कर्तृभ्यः
ष०	कर्तुः	कर्त्रोः	कर्तॄणाम्
स०	कर्तरि	कर्त्रोः	कर्तृषु
सं०	हे कर्तः !	हे कर्तारौ !	हे कर्तारः !

(१२४) तृ प्रत्ययान्त कृदन्त - नपुं. 'कर्तृ' शब्द (वारिवत्) [પા. 49]

प्र०	कर्तृ	कर्तृणी	कर्तॄणि
द्वि०	कर्तृ	कर्तृणी	कर्तॄणि

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

तृ०	कर्तृणा	कर्तृभ्याम्	कर्तृभिः
च०	कर्तृणे	कर्तृभ्याम्	कर्तृभ्यः
पं०	कर्तृणः	कर्तृभ्याम्	कर्तृभ्यः
ष०	कर्तृणः	कर्तृणोः	कर्तृणाम्
स०	कर्तृणि	कर्तृणोः	कर्तृषु
सं०	हे कर्तः ! कर्तृ !	हे कर्तृणी !	हे कर्तृणि !

(१२५) तृ प्रत्ययान्त कृदन्त-स्त्रीलिङ्ग 'कर्तृ' (कर्त्री) शब्द (नदीवत्) [પા. 49]

प्र०	कर्त्री	कर्त्र्यौ	कर्त्र्यः
द्वि०	कर्त्रीम्	कर्त्र्यौ	कर्त्रीः
तृ०	कर्त्र्या	कर्त्रीभ्याम्	कर्त्रीभिः
च०	कर्त्र्यै	कर्त्रीभ्याम्	कर्त्रीभ्यः
पं०	कर्त्र्याः	कर्त्रीभ्याम्	कर्त्रीभ्यः
ष०	कर्त्र्याः	कर्त्र्योः	कर्त्रीणाम्
स०	कर्त्र्याम्	कर्त्र्योः	कर्त्रीषु
सं०	हे कर्त्रि !	हे कर्त्र्यौ !	हे कर्त्र्यः !

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(१२६) 'नौ' शब्द - स्त्रीलिङ्ग [પા. 49]

प्र०	नौः	नावौ	नावः
द्वि०	नावम्	नावौ	नावः
तृ०	नावा	नौभ्याम्	नौभिः
च०	नावे	नौभ्याम्	नौभ्यः
पं०	नावः	नौभ्याम्	नौभ्यः
ष०	नावः	नावोः	नावाम्
स०	नावि	नावोः	नौषु
सं०	हे नौः !	हे नावौ !	हे नावः !

संख्यादर्शक शब्दोना रूपो

(१२७) एक - शब्द (सर्ववत्)

(द्विवचनमां वपरातो नथी.) **पुंलिङ्ग** [પા. 50]

विभक्ति	एकवचन	बहुवचन
प्र०	एकः	एके
द्वि०	एकम्	एकान्
तृ०	एकेन	एकैः
च०	एकस्मै	एकेभ्यः

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पं०	एकस्मात्	एकेभ्यः
ष०	एकस्य	एकेषाम्
स०	एकस्मिन्	एकेषु

(१२८) एक - शब्द नपुं. (सर्ववत्) [પા. 50]

विभक्ति	**एकवचन**	**बहुवचन**
प्र०	एकम्	एकानि
द्वि०	एकम्	एकानि
तृ०	एकेन	एकैः
च०	एकस्मै	एकेभ्यः
पं०	एकस्मात्	एकेभ्यः
ष०	एकस्य	एकेषाम्
स०	एकस्मिन्	एकेषु

(१२९) एक - शब्द स्त्रीलिङ्ग (सर्वावत्) [50]

विभक्ति	**एकवचन**	**बहुवचन**
प्र०	एका	एकाः
द्वि०	एकाम्	एकाः
तृ०	एकया	एकाभिः

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

च०	एकस्यै	एकाभ्यः
पं०	एकस्याः	एकाभ्यः
ष०	एकस्याः	एकासाम्
स०	एकस्याम्	एकासु

(१३०) द्वि-शब्द (सर्ववत्)

(દ્વિવચનમાં જ વપરાય છે) **त्रिलिङ्ग** [પા. 50]

विभक्ति	पुंलिंग	स्त्रीलिंग	नपुंसकलिंग
प्र०	द्वौ	द्वे	द्वे
द्वि०	द्वौ	द्वे	द्वे
तृ०	द्वाभ्याम्	द्वाभ्याम्	द्वाभ्याम्
च०	द्वाभ्याम्	द्वाभ्याम्	द्वाभ्याम्
पं०	द्वाभ्याम	द्वाभ्याम्	द्वाभ्याम्
ष०	द्वयोः	द्वयोः	द्वयोः
स०	द्वयोः	द्वयोः	द्वयोः

(१३१) त्रि-शब्द

(त्रिઆદિ, બહુવચનમાં જ વપરાય છે) **त्रिलिङ्ग** [પા. 50]

विभक्ति	पुंलिंग	स्त्रीलिंग	नपुंसकलिंग
प्र०	त्रयः	तिस्रः	त्रीणि

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

द्वि०	त्रीन्	तिस्रः	त्रीणि
तृ०	त्रिभिः	तिसृभिः	त्रिभिः
च०	त्रिभ्यः	तिसृभ्यः	त्रिभ्यः
पं०	त्रिभ्यः	तिसृभ्यः	त्रिभ्यः
ष०	त्रयाणाम्	तिसृणाम्	त्रयाणाम्
स०	त्रिषु	तिसृषु	त्रिषु

(१३२) चतुर् - (ચાર) - त्रिलिङ्ग [પા. 50]

विभक्ति	पुंलिंग	स्त्रीलिंग	नपुं.
प्र०	चत्वारः	चतस्रः	चत्वारि
द्वि०	चतुरः	चतस्रः	चत्वारि
तृ०	चतुर्भिः	चतसृभिः	चतुर्भिः
च०	चतुर्भ्यः	चतसृभ्यः	चतुर्भ्यः
पं०	चतुर्भ्यः	चतसृभ्यः	चतुर्भ्यः
ष०	चतुर्णाम्	चतसृणाम्	चतुर्णाम्
स०	चतुर्षु	चतसृषु	चतुर्षु

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(१३३) पञ्चन् थी नवदशन् सुधी -

ત્રણે લિંગે સમાન [પા. 50]

	पञ्चन्-બ.વ.	षष्-બ.વ.	अष्टन्-બ.વ.
प्र०	पञ्च	षट्/षड्	अष्ट/अष्टौ
द्वि०	पञ्च	षट्/षड्	अष्ट/अष्टौ
तृ०	पञ्चभिः	षड्भिः	अष्टभिः/अष्टाभिः
च०	पञ्चभ्यः	षड्भ्यः	अष्टभ्यः/अष्टाभ्यः
पं०	पञ्चभ्यः	षड्भ्यः	अष्टभ्यः/अष्टाभ्यः
ष०	पञ्चानाम्	षण्णाम्	अष्टानाम्/अष्टानाम्
स०	पग्घसु	षट्सु	अष्टसु/अष्टासु

सप्तन्-नवन्-दशन् ના રૂપો पञ्चन् ની જેમ થશે.

(१३४)

त्रिंशत्-(સ્ત્રી.બ.વ.) षष्टि-(સ્ત્રી.બ.વ.) शत-(નપું.એ.વ.)

[પા. 50]

प्र०	त्रिंशतः	षष्टयः	शतम्
द्वि०	त्रिंशतः	षष्टीः	शतम्
तृ०	त्रिंशद्भिः	षष्टिभिः	शतेन
च०	त्रिंशद्भ्यः	षष्टिभ्यः	शताय

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

पं०	त्रिशद्भ्यः	षष्टिभ्यः	शतात्
ष०	त्रिंशताम्	षष्टीनाम्	शतस्य
स०	त्रिंशत्सु	षष्टिषु	शते

त्रिंशत् પ્રમાણે चत्वारिंशत् पञ्चाशत् વિગેરે શબ્દોનાં રૂપો થશે.

षष्टि પ્રમાણે सप्तति-अशीति-नवति ના રૂપો થશે.

❖ (१३५) ❖

ધાતુ અને શબ્દોને પ્રત્યયો લાગવાથી બનતા અવ્યયો

- હેત્વર્થ કૃદન્ત - पा+तुम् = पातुम्.
- સંબંધકભૂત કૃદન્ત - हृ+त्वा = हृत्वा.
- સંબંધકભૂત કૃદન્ત - आ+नी+य = आनीय.
  (ઉપસર્ગ સહિત ધાતુ હોય તો त्वा નો य થાય છે.)
- સંબંધકભૂત કૃદન્ત - वि+जि+त्+य = विजित्य
  (હ્રસ્વ સ્વરાન્ત ધાતુ હોય તો य ની પૂર્વે त् ઉમેરાય છે.)
- ની જેમ અર્થમાં - देव+वत् = देववत्.

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

विभाग - २

धातु रूपावली

हैम-संस्कृत प्रवेशिका प्रथमानुसारिणी
धातु रूपावलीस्थ

धातु-संग्रह श्लोकाः

अथ धातून्प्रवक्ष्यामि [१]नमति [२]वन्दते [६]डयते ।
[३]वर्षति [४]वर्धते नूनं [५]भवति प्रथमे गणे ॥१॥

[७]नृत्यति [८]दीप्यते तूर्ये [९]स्फुटति [१०]दिशते षष्ठे ।
[१२]अर्थय-मृगयौ द्वौ च 'ते' प्रान्तौ दशमे गणे ॥२॥

[११]चिन्तय-[१३]चोरय प्रोक्ताः [१४]ताडय-[१५]पारय स्फुटम् ।
[१६]कथय [१७]मृगयैतेषु 'ति' प्रान्ते दशमे गणे ॥३॥

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

૪ કાળના પુરુષબોધક પ્રત્યયો

વર્તમાન કાળ - વર્તમાના વિભક્તિ

	(પરસ્મૈપદ)			(આત્મનેપદ)		
પુરુષ	એ.વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.	એ.વ.	દ્વિ.વ	બ.વ.
૧ લો	मि	वस्	मस्	ए	वहे	महे
૨ જો	सि	थस्	थ	से	इथे	ध्वे
૩ જો	ति	तस्	अन्ति	ते	इते	अन्ते

હ્યસ્તન ભૂતકાળ - હ્યસ્તની વિભક્તિ

	(પરસ્મૈપદ)			(આત્મનેપદ)		
૧ લો	अम्	व	म	इ	वहि	महि
૨ જો	स्	तम्	त	थास्	इथाम्	ध्वम्
૩ જો	त्	ताम्	अन्	त	इताम्	अन्त

વિધ્યર્થ કાળ - સપ્તમી વિભક્તિ

	(પરસ્મૈપદ)			(આત્મનેપદ)		
૧ લો	इयम्	इव	इम	ईय	ईवहि	ईमहि
૨ જો	इस्	इतम्	इत	ईथास्	ईयाथाम्	ईध्वम्
૩ જો	इत्	इताम्	इयुस्	ईत	ईयाताम्	ईरन्

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

આજ્ઞાર્થ કાળ - પંચમી વિભક્તિ

	(પરસ્મૈપદ)			(આત્મનેપદ)		
૧ લો	आनि	आव	आम	ऐ	आवहै	आमहै
૨ જો	०/तात्	तम्	त	स्व	इथाम्	ध्वम्
૩ જો	तु/तात्	ताम्	अन्तु	ताम्	इताम्	अन्ताम्

પુરૂષબોધક પ્રત્યયોથી થતો અવબોધ

પુરૂષ	એ.વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.
૧ લો	હું	અમે બે	અમે
૨ જો	તું	તમે બે	તમે
૩ જો	તે	તે બે	તેઓ

ગુજરાતીમાં ધાતુને અંતે...

☞ ...છું, ...છે, ...છો, ...છીએ = વર્તમાનકાળ
દા.ત. - નમું છું.

☞ ...હતો, ...હતાં, ...હતી, ...હતું, યો, યી, યું = ભૂતકાળ
દા.ત. - નમતો હતો, નમ્યો.

☞ ... ઉપરના બેમાંથી કાંઈ ન હોય અથવા 'ઓ' 'આ' હોય તો આજ્ઞાર્થ. દા.ત. - નમો-નમ-જા

☞ ...વું જોઈએ, ...વા યોગ્ય ... હોય તો - વિધ્યર્થ
દા.ત. - નમવું જોઈએ. નમવા યોગ્ય.

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(१) नम् धातु १ लो गण परस्मैपद-(નમવું)

वर्तमानकाल [પા. 4]

	એ.વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.
प्र.पु.	नमामि	नमावः	नमामः
द्वि.पु.	नमसि	नमथः	नमथ
तृ.पु.	नमति	नमतः	नमन्ति

ह्यस्तन भूतकाल

प्र.पु.	अनमम्	अनमाव	अनमाम
द्वि.पु.	अनमः	अनमतम्	अनमत
तृ.पु.	अनमत्	अनमताम्	अनमन्

विध्यर्थ काल

प्र.पु.	नमेयम्	नमेव	नमेम
द्वि.पु.	नमेः	नमेतम्	नमेत
तृ.पु.	नमेत्	नमेताम्	नमेयुः

आज्ञार्थ काल

प्र.पु.	नमानि	नमाव	नमाम
द्वि.पु.	नम, [1]नमतात्	नमतम्	नमत
तृ.पु.	नमतु, [1]नमतात्	नमताम्	नमन्तु

પરસ્મૈ० આજ્ઞાર્થ દ્વિ.પુ.એ.વ. અને તૃ.પુ.એ.વ.માં तात् પ્રત્યયાન્ત રૂપો સમજી લેવા.

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(२) 'वन्द्' धातु-१ लो गण आत्मनेपद-(વંદન કરવું)

वर्तमानकाल [પા. 15]

	એ.વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.
प्र.पु.	वन्दे	वन्दावहे	वन्दामहे
द्वि.पु.	वन्दसे	वन्देथे	वन्दध्वे
तृ.पु.	वन्दते	वन्देते	वन्दन्ते

ह्यस्तन भूतकाल

प्र.पु.	अवन्दे	अवन्दावहि	अवन्दामहि
द्वि.पु.	अवन्दथाः	अवन्देथाम्	अवन्दध्वम्
तृ.पु.	अवन्दत	अवन्देताम्	अवन्दन्त

विध्यर्थ काल

प्र.पु.	वन्देय	वन्देवहि	वन्देमहि
द्वि.पु.	वन्देथाः	वन्देयाथाम्	वन्देध्वम्
तृ.पु.	वन्देत	वन्देयाताम्	वन्देरन्

आज्ञार्थ काल

प्र.पु.	वन्दै	वन्दावहै	वन्दामहै
द्वि.पु.	वन्दस्व	वन्देथाम्	वन्दध्वम्
तृ.पु.	वन्दताम्	वन्देताम्	वन्दन्ताम्

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(३) 'वृष्' धातु १ लो गण परस्मैपद-(उपान्त्यगुण) (વર્ષવું)

वर्तमानकाल [પા. 7]

	એ.વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.
प्र.पु.	वर्षामि	वर्षावः	वर्षामः
द्वि.पु.	वर्षसि	वर्षथः	वर्षथ
तृ.पु.	वर्षति	वर्षतः	वर्षन्ति

ह्यस्तन भूतकाल

प्र.पु.	अवर्षम्	अवर्षाव	अवर्षाम
द्वि.पु.	अवर्षः	अवर्षतम्	अवर्षत
तृ.पु.	अवर्षत्	अवर्षताम्	अवर्षन्

विध्यर्थ काल

प्र.पु.	वर्षेयम्	वर्षेव	वर्षेम
द्वि.पु.	वर्षेः	वर्षेतम्	वर्षेत
तृ.पु.	वर्षेत्	वर्षेताम्	वर्षेयुः

आज्ञार्थ काल

प्र.पु.	वर्षाणि	वर्षाव	वर्षाम
द्वि.पु.	वर्ष	वर्षतम्	वर्षत
तृ.पु.	वर्षतु	वर्षताम्	वर्षन्तु

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(४) 'वृध्' धातु-१ लो गण आत्मनेपद-(उपान्त्यगुण) (વધવું)

वर्तमानकाल [પા. 15]

	એ.વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.
प्र.पु.	वर्धे	वर्धावहे	वर्धामहे
द्वि.पु.	वर्धसे	वर्धेथे	वर्धध्वे
तृ.पु.	वर्धते	वर्धेते	वर्धन्ते

ह्यस्तन भूतकाल

प्र.पु.	अवर्धे	अवर्धावहि	अवर्धामहि
द्वि.पु.	अवर्धथाः	अवर्धेथाम्	अवर्धध्वम्
तृ.पु.	अवर्धत	अवर्धेताम्	अवर्धन्त

विध्यर्थ काल

प्र.पु.	वर्धेय	वर्धेवहि	वर्धेमहि
द्वि.पु.	वर्धेथाः	वर्धेयाथाम्	वर्धेध्वम्
तृ.पु.	वर्धेत	वर्धेयाताम्	वर्धेरन्

आज्ञार्थ काल

प्र.पु.	वर्धै	वर्धावहै	वर्धामहै
द्वि.पु.	वर्धस्व	वर्धेथाम्	वर्धध्वम्
तृ.पु.	वर्धताम्	वर्धेताम्	वर्धन्ताम्

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(५) 'भू' धातु १ लो गण परस्मैपद (अन्त्यगुण) (થવું)

वर्तमानकाल [પા. 8]

	એ.વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.
प्र.पु.	भवामि	भवावः	भवामः
द्वि.पु.	भवसि	भवथः	भवथ
तृ.पु.	भवति	भवतः	भवन्ति

ह्यस्तन भूतकाल

प्र.पु.	अभवम्	अभवाव	अभवाम
द्वि.पु.	अभवः	अभवतम्	अभवत
तृ.पु.	अभवत्	अभवताम्	अभवन्

विध्यर्थ काल

प्र.पु.	भवेयम्	भवेव	भवेम
द्वि.पु.	भवेः	भवेतम्	भवेत
तृ.पु.	भवेत्	भवेताम्	भवेयुः

आज्ञार्थ काल

प्र.पु.	भवानि	भवाव	भवाम
द्वि.पु.	भव	भवतम्	नवत
तृ.पु.	भवतु	भवताम्	नवन्तु

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(६) 'डी' धातु - १ लो गण आत्मनेपद (अन्त्यगुण) (ઉડવું)

वर्तमानकाल [પા. 27]

	એ.વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.
प्र.पु.	डये	डयावहे	डयामहे
द्वि.पु.	डयसे	डयेथे	डयध्वे
तृ.पु.	डयते	डयेते	डयन्ते

ह्यस्तन भूतकाल

प्र.पु.	अडये	अडयावहि	अडयामहि
द्वि.पु.	अडयथाः	अडयेथाम्	अडयध्वम्
तृ.पु.	अडयत	अडयेताम्	अडयन्त

विध्यर्थ काल

प्र.पु.	डयेय	डयेवहि	डयेमहि
द्वि.पु.	डयेथाः	डयेयाथाम्	डयेध्वम्
तृ.पु.	डयेत	डयेयाताम्	डयेरन्

आज्ञार्थ काल

प्र.पु.	डयै	डयावहै	डयामहै
द्वि.पु.	डयस्व	डयेथाम्	डयध्वम्
तृ.पु.	डयताम्	डयेताम्	डयन्ताम्

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(૭) 'नृत्' धातु ४ थो गण परस्मैपद - (નાચવું)

वर्तमानकाल [પા. 9]

	એ.વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.
प्र.पु.	नृत्यामि	नृत्यावः	नृत्यामः
द्वि.पु.	नृत्यसि	नृत्यथः	नृत्यथ
तृ.पु.	नृत्यति	नृत्यतः	नृत्यन्ति

ह्यस्तन भूतकाल

प्र.पु.	अनृत्यम्	अनृत्याव	अनृत्याम
द्वि.पु.	अनृत्यः	अनृत्यतम्	अनृत्यत
तृ.पु.	अनृत्यत्	अनृत्यताम्	अनृत्यन्

विध्यर्थ काल

प्र.पु.	नृत्येयम्	नृत्येव	नृत्येम
द्वि.पु.	नृत्येः	नृत्येतम्	नृत्येत
तृ.पु.	नृत्येत्	नृत्येताम्	नृत्येयुः

आज्ञार्थ काल

प्र.पु.	नृत्यानि	नृत्याव	नृत्याम
द्वि.पु.	नृत्य	नृत्यतम्	नृत्यत
तृ.पु.	नृत्यतु	नृत्यताम्	नृत्यन्तु

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

८) 'दीप्' धातु - ४ थो गण आत्मनेपद - (દીપવું)

वर्तमानकाल [પા. 45]

	એ.વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.
प्र.पु.	दीप्ये	दीप्यावहे	दीप्यामहे
द्वि.पु.	दीप्यसे	दीप्येथे	दीप्यध्वे
तृ.पु.	दीप्यते	दीप्येते	दीप्यन्ते

ह्यस्तन भूतकाल

प्र.पु.	अदीप्ये	अदीप्यावहि	अदीप्यामहि
द्वि.पु.	अदीप्यथाः	अदीप्येथाम्	अदीप्यध्वम्
तृ.पु.	अदीप्यत	अदीप्येताम्	अदीप्यन्त

विध्यर्थ काल

प्र.पु.	दीप्येय	दीप्येवहि	दीप्येमहि
द्वि.पु.	दीप्येथाः	दीप्येयाथाम्	दीप्येध्वम्
तृ.पु.	दीप्येत	दीप्येयाताम्	दीप्येरन्

आज्ञार्थ काल

प्र.पु.	दीप्यै	दीप्यावहै	दीप्यामहै
द्वि.पु.	दीप्यस्व	दीप्येथाम्	दीप्यध्वम्
तृ.पु.	दीप्यताम्	दीप्येताम्	दीप्यन्ताम्

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(९) 'स्फुट्' धातु ६ ठ्ठो गण परस्मैपद-(ફુટવું-ખીલવું)

वर्तमानकाल [પા. 10]

	એ.વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.
प्र.पु.	स्फुटामि	स्फुटावः	स्फुटामः
द्वि.पु.	स्फुटसि	स्फुटथः	स्फुटथ
तृ.पु.	स्फुटति	स्फुटतः	स्फुटन्ति

ह्यस्तन भूतकाल

प्र.पु.	अस्फुटम्	अस्फुटाव	अस्फुटाम
द्वि.पु.	अस्फुटः	अस्फुटतम्	अस्फुटत
तृ.पु.	अस्फुटत्	अस्फुटताम्	अस्फुटन्

विध्यर्थ काल

प्र.पु.	स्फुटेयम्	स्फुटेव	स्फुटेम
द्वि.पु.	स्फुटेः	स्फुटेतम्	स्फुटेत
तृ.पु.	स्फुटेत्	स्फुटेताम्	स्फुटेयुः

आज्ञार्थ काल

प्र.पु.	स्फुटानि	स्फुटाव	स्फुटाम
द्वि.पु.	स्फुट	स्फुटतम्	स्फुटत
तृ.पु.	स्फुटतु	स्फुटताम्	स्फुटन्तु

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(१०) 'दिश्' धातु - (उभयपदी) ६ ठ्ठो गण आत्मनेपद- (આદેશ કરવો)

वर्तमानकाल [પા. 30]

	એ.વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.
प्र.पु.	दिशे	दिशावहे	दिशामहे
द्वि.पु.	दिशसे	दिशेथे	दिशध्वे
तृ.पु.	दिशते	दिशेते	दिशन्ते

ह्यस्तन भूतकाल

प्र.पु.	अदिशे	अदिशावहि	अदिशामहि
द्वि.पु.	अदिशथाः	अदिशेथाम्	अदिशध्वम्
तृ.पु.	अदिशत	अदिशेताम्	अदिशन्त

विध्यर्थ काल

प्र.पु.	दिशेय	दिशेवहि	दिशेमहि
द्वि.पु.	दिशेथाः	दिशेयाथाम्	दिशेध्वम्
तृ.पु.	दिशेत	दिशेयाताम्	दिशेरन्

आज्ञार्थ काल

प्र.पु.	दिशै	दिशावहै	दिशामहै
द्वि.पु.	दिशस्व	दिशेथाम्	दिशध्वम्
तृ.पु.	दिशताम्	दिशेताम्	दिशन्ताम्

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(११) 'चिन्त्' धातु १० मो गण परस्मैपद -(વિચારવું)

वर्तमानकाल [પા. 11]

	એ.વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.
प्र.पु.	चिन्तयामि	चिन्तयावः	चिन्तयामः
द्वि.पु.	चिन्तयसि	चिन्तयथः	चिन्तयथ
तृ.पु.	चिन्तयति	चिन्तयतः	चिन्तयन्ति

ह्यस्तन भूतकाल

प्र.पु.	अचिन्तयम्	अचिन्तयाव	अचिन्तयाम
द्वि.पु.	अचिन्तयः	अचिन्तयतम्	अचिन्तयत
तृ.पु.	अचिन्तयत्	अचिन्तयताम्	अचिन्तयन्

विध्यर्थ काल

प्र.पु.	चिन्तयेयम्	चिन्तयेव	चिन्तयेम
द्वि.पु.	चिन्तयेः	चिन्तयेतम्	चिन्तयेत
तृ.पु.	चिन्तयेत्	चिन्तयेताम्	चिन्तयेयुः

आज्ञार्थ काल

प्र.पु.	चिन्तयानि	चिन्तयाव	चिन्तयाम
द्वि.पु.	चिन्तय	चिन्तयतम्	चिन्तयत
तृ.पु.	चिन्तयतु	चिन्तयताम्	चिन्तयन्तु

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(१२)'अर्थ्' धातु - १० मो गण आत्मनेपद - (પ્રાર્થના કરવી)

वर्तमानकाल [પા. 29]

	એ.વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.
प्र.पु.	अर्थये	अर्थयावहे	अर्थयामहे
द्वि.पु.	अर्थयसे	अर्थयेथे	अर्थयध्वे
तृ.पु.	अर्थयते	अर्थयेते	अर्थयन्ते

ह्यस्तन भूतकाल

प्र.पु.	आर्थये	आर्थयावहि	आर्थयामहि
द्वि.पु.	आर्थयथाः	आर्थयेथाम्	आर्थयध्वम्
तृ.पु.	आर्थयत	आर्थयेताम्	आर्थयन्त

विध्यर्थ काल

प्र.पु.	अर्थयेय	अर्थयेवहि	अर्थयेमहि
द्वि.पु.	अर्थयेथाः	अर्थयेयाथाम्	अर्थयेध्वम्
तृ.पु.	अर्थयेत	अर्थयेयाताम्	अर्थयेरन्

आज्ञार्थ काल

प्र.पु.	अर्थयै	अर्थयावहै	अर्थयामहै
द्वि.पु.	अर्थयस्व	अर्थयेथाम्	अर्थयध्वम्
तृ.पु.	अर्थयताम्	अर्थयेताम्	अर्थयन्ताम्

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(१३)'चुर्' धातु १० मो गण परस्मैपद (उपान्त्यगुण)-(ચોરી કરવી)

वर्तमानकाल [પા. 12]

	એ.વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.
प्र.पु.	चोरयामि	चोरयावः	चोरयामः
द्वि.पु.	चोरयसि	चोरयथः	चोरयथ
तृ.पु.	चोरयति	चोरयतः	चोरयन्ति

ह्यस्तन भूतकाल

प्र.पु.	अचोरयम्	अचोरयाव	अचोरयाम
द्वि.पु.	अचोरयः	अचोरयतम्	अचोरयत
तृ.पु.	अचोरयत्	अचोरयताम्	अचोरयन्

विध्यर्थ काल

प्र.पु.	चोरयेयम्	चोरयेव	चोरयेम
द्वि.पु.	चोरयेः	चोरयेतम्	चोरयेत
तृ.पु.	चोरयेत्	चोरयेताम्	चोरयेयुः

आज्ञार्थ काल

प्र.पु.	चोरयाणि	चोरयाव	चोरयाम
द्वि.पु.	चोरय	चोरयतम्	चोरयत
तृ.पु.	चोरयतु	चोरयताम्	चोरयन्तु

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(१४) 'तड्' धातु - १० मो गण परस्मैपद (उपान्त्यवृद्धि)-(તાડન કરવું-મારવું)

वर्तमानकाल [પા. 13]

	એ.વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.
प्र.पु.	ताडयामि	ताडयावः	ताडयामः
द्वि.पु.	ताडयसि	ताडयथः	ताडयथ
तृ.पु.	ताडयति	ताडयतः	ताडयन्ति

ह्यस्तन भूतकाल

प्र.पु.	अताडयम्	अताडयाव	अताडयाम
द्वि.पु.	अताडयः	अताडयतम्	अताडयत
तृ.पु.	अताडयत्	अताडयताम्	अताडयन्

विध्यर्थ काल

प्र.पु.	ताडयेयम्	ताडयेव	ताडयेम
द्वि.पु.	ताडयेः	ताडयेतम्	ताडयेत
तृ.पु.	ताडयेत्	ताडयेताम्	ताडयेयुः

आज्ञार्थ काल

प्र.पु.	ताडयानि	ताडयाव	ताडयाम
द्वि.पु.	ताडय	ताडयतम्	ताडयत
तृ.पु.	ताडयतु	ताडयताम्	ताडयन्तु

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(१५) 'पृ' धातु १० मो गण परस्मैपद (अन्त्यवृद्धि) - (પૂરું કરવું)

वर्तमानकाल [પા. 13]

	એ.વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.
प्र.पु.	पारयामि	पारयावः	पारयामः
द्वि.पु.	पारयसि	पारयथः	पारयथ
तृ.पु.	पारयति	पारयतः	पारयन्ति

ह्यस्तन भूतकाल

प्र.पु.	अपारयम्	अपारयाव	अपारयाम
द्वि.पु.	अपारयः	अपारयतम्	अपारयत
तृ.पु.	अपारयत्	अपारयताम्	अपारयन्

विध्यर्थ काल

प्र.पु.	पारयेयम्	पारयेव	पारयेम
द्वि.पु.	पारयेः	पारयेतम्	पारयेत
तृ.पु.	पारयेत्	पारयेताम्	पारयेयुः

आज्ञार्थ काल

प्र.पु.	पारयाणि	पारयाव	पारयाम
द्वि.पु.	पारय	पारयतम्	पारयत
तृ.पु.	पारयतु	पारयताम्	पारयन्तु

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

(१६) 'कथ्' धातु - १० मो गण परस्मैपद (अपवाद)-(કહેવું)

वर्तमानकाल [પા. 13]

	એ.વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.
प्र.पु.	कथयामि	कथयावः	कथयामः
द्वि.पु.	कथयसि	कथयथः	कथयथ
तृ.पु.	कथयति	कथयतः	कथयन्ति

ह्यस्तन भूतकाल

प्र.पु.	अकथयम्	अकथयाव	अकथयाम
द्वि.पु.	अकथयः	अकथयतम्	अकथयत
तृ.पु.	अकथयत्	अकथयताम्	अकथयन्

विध्यर्थ काल

प्र.पु.	कथयेयम्	कथयेव	कथयेम
द्वि.पु.	कथयेः	कथयेतम्	कथयेत
तृ.पु.	कथयेत्	कथयेताम्	कथयेयुः

आज्ञार्थ काल

प्र.पु.	कथयानि	कथयाव	कथयाम
द्वि.पु.	कथय	कथयतम्	कथयत
तृ.पु.	कथयतु	कथयताम्	कथयन्तु

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

७) 'मृग्' धातु १० मो गण आत्मनेपद (अपवाद)-(શોધવું)

वर्तमानकाल [પા. 13/42]

	એ.વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.
प्र.पु.	मृगये	मृगयावहे	मृगयामहे
द्वि.पु.	मृगयसे	मृगयेथे	मृगयध्वे
तृ.पु.	मृगयते	मृगयेते	मृगयन्ते

ह्यस्तन भूतकाल

प्र.पु.	अमृगये	अमृगयावहि	अमृगयामहि
द्वि.पु.	अमृगयथाः	अमृगयेथाम्	अमृगयध्वम्
तृ.पु.	अमृगयत	अमृगयेताम्	अमृगयन्त

विध्यर्थ काल

प्र.पु.	मृगयेय	मृगयेवहि	मृगयेमहि
द्वि.पु.	मृगयेथाः	मृगयेयाथाम्	मृगयेध्वम्
तृ.पु.	मृगयेत	मृगयेयाताम्	मृगयेरन्

आज्ञार्थ काल

प्र.पु.	मृगयै	मृगयावहै	मृगयामहै
द्वि.पु.	मृगयस्व	मृगयेथाम्	मृगयध्वम्
तृ.पु.	मृगयताम्	मृगयेताम्	मृगयन्ताम्

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

कर्मणि रूप विभाग

'वन्द्' धातु १ लो गण आत्मनेपद (વંદન કરવું)

वर्तमानकाल

	એ.વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.
प्र.पु.	वन्द्ये	वन्द्यावहे	वन्द्यामहे
द्वि.पु.	वन्द्यसे	वन्द्येथे	वन्द्यध्वे
तृ.पु.	वन्द्येते	वन्द्यते	वन्द्यन्ते

ह्यस्तन भूतकाल

प्र.पु.	अवन्द्ये	अवन्द्यावहि	अवन्द्यामहि
द्वि.पु.	अवन्द्यथाः	अवन्द्येथाम्	अवन्द्यध्वम्
तृ.पु.	अवन्द्यत	अवन्द्येताम्	अवन्द्यन्त

विध्यर्थ काल

प्र.पु.	वन्द्येय	वन्द्येवहि	वन्द्येमहि
द्वि.पु.	वन्द्येथाः	वन्द्येयाथाम्	वन्द्येध्वम्
तृ.पु.	वन्द्येत	वन्द्येयाताम्	वन्द्येरन्

आज्ञार्थ काल

प्र.पु.	वन्द्यै	वन्द्यावहै	वन्द्यामहै
द्वि.पु.	वन्द्यस्व	वन्द्येथाम्	वन्द्यध्वम्
तृ.पु.	वन्द्यताम्	वन्द्येताम्	वन्द्यन्ताम्

★ કર્મણિ રૂપો બનાવવાના નિયમો પાઠ-30 માં આપેલા છે.

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

नम् धातु १ लो गण परस्मैपद (નમવું)

वर्तमानकाल

	એ.વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.
प्र.पु.	नम्ये	नम्यावहे	नम्यामहे
द्वि.पु.	नम्यसे	नम्येथे	नम्यध्वे
तृ.पु.	नम्यते	नम्येते	नम्यन्ते

ह्यस्तन भूतकाल

प्र.पु.	अनम्ये	अनम्यावहि	अनम्यामहि
द्वि.पु.	अनम्यथाः	अनम्येथाम्	अनम्यध्वम्
तृ.पु.	अनम्यत	अनम्येताम्	अनम्यन्त

विध्यर्थ काल

प्र.पु.	नम्येय	नम्येवहि	नम्येमहि
द्वि.पु.	नम्येथाः	नम्येयाथाम्	नम्येध्वम्
तृ.पु.	नम्येत	नम्येयाताम्	नम्येरन्

आज्ञार्थ काल

प्र.पु.	नम्यै	नम्यावहै	नम्यामहै
द्वि.पु.	नम्यस्व	नम्येथाम्	नम्यध्वम्
तृ.पु.	नम्यताम्	नम्येताम्	नम्यन्ताम्

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

‘भू’ धातु १ लो गण परस्मैपद (હોવુ, થવુ)

वर्तमानकाल

	એ.વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.
प्र.पु.	भूये	भूयावहे	भूयामहे
द्वि.पु.	भूयसे	भूयेथे	भूयध्वे
तृ.पु.	भूयते	भूयेते	भूयन्ते

ह्यस्तन भूतकाल

प्र.पु.	अभूये	अभूयावहि	अभूयामहि
द्वि.पु.	अभूयथाः	अभूयेथाम्	अभूयध्वम्
तृ.पु.	अभूयत	अभूयेताम्	अभूयन्त

विध्यर्थ काल

प्र.पु.	भूयेय	भूयेवहि	भूयेमहि
द्वि.पु.	भूयेथाः	भूयेयाथाम्	भूयेध्वम्
तृ.पु.	भूयेत	भूयेयाताम्	भूयेरन्

आज्ञार्थ काल

प्र.पु.	भूयै	भूयावहै	भूयामहै
द्वि.पु.	भूयस्व	भूयेथाम्	भूयध्वम्
तृ.पु.	भूयताम्	भूयेताम्	भूयन्ताम्

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

वृष धातु १ लो गण परस्मैपद (વરસવું)

वर्तमानकाल

	એ.વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.
प्र.पु.	वृष्ये	वृष्यावहे	वृष्यामहे
द्वि.पु.	वृष्यसे	वृष्येथे	वृष्यध्वे
तृ.पु.	वृष्यते	वृष्येते	वृष्यन्ते

ह्यस्तन भूतकाल

प्र.पु.	अवृष्ये	अवृष्यावहि	अवृष्यामहि
द्वि.पु.	अवृष्यथाः	अवृष्येथाम्	अवृष्यध्वम्
तृ.पु.	अवृष्यत	अवृष्येताम्	अवृष्यन्त

विध्यर्थ काल

प्र.पु.	वृष्येय	वृष्येवहि	वृष्येमहि
द्वि.पु.	वृष्येथाः	वृष्येयाथाम्	वृष्येध्वम्
तृ.पु.	वृष्येत	वृष्येयाताम्	वृष्येरन्

आज्ञार्थ काल

प्र.पु.	वृष्यै	वृष्यावहै	वृष्यामहै
द्वि.पु.	वृष्यस्व	वृष्येथाम्	वृष्यध्वम्
तृ.पु.	वृष्यताम्	वृष्येताम्	वृष्यन्ताम्

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

'नृत्' धातु ४ थो गण परस्मैपद (નાચવું, નૃત્ય કરવું)

वर्तमानकाल

	એ.વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.
प्र.पु.	नृत्ये	नृत्यावहे	नृत्यामहे
द्वि.पु.	नृत्यसे	नृत्येथे	नृत्यध्वे
तृ.पु.	नृत्यते	नृत्येते	नृत्यन्ते

ह्यस्तन भूतकाल

प्र.पु.	अनृत्ये	अनृत्यावहि	अनृत्यामहि
द्वि.पु.	अनृत्यथाः	अनृत्येथाम्	अनृत्यध्वम्
तृ.पु.	अनृत्यत	अनृत्येताम्	अनृत्यन्त

विध्यर्थ काल

प्र.पु.	नृत्येय	नृत्येवहि	नृत्येमहि
द्वि.पु.	नृत्येथाः	नत्येयाथाम्	नृत्येध्वम्
तृ.पु.	नृत्येत	नृत्येयाताम्	नृत्येरन्

आज्ञार्थ काल

प्र.पु.	नृत्यै	नृत्यावहै	नृत्यामहै
द्वि.पु.	नृत्यस्व	नृत्येथाम्	नृत्यध्वम्
तृ.पु.	नृत्यताम्	नृत्येताम्	नृत्यन्ताम्

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

'स्फुट्' धातु - ६ ठो गण परस्मैपद (ખીલવું)

वर्तमानकाल

	એ.વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.
प्र.पु.	स्फुट्ये	स्फुट्यावहे	स्फुट्यामहे
द्वि.पु.	स्फुट्यसे	स्फुट्येथे	स्फुट्यध्वे
तृ.पु.	स्फुट्यते	स्फुट्येते	स्फुट्यन्ते

ह्यस्तन भूतकाल

प्र.पु.	अस्फुट्ये	अस्फुट्यावहि	अस्फुट्यामहि
द्वि.पु.	अस्फुट्यथाः	अस्फुट्येथाम्	अस्फुट्यध्वम्
तृ.पु.	अस्फुट्यत	अस्फुट्येताम्	अस्फुट्यन्त

विध्यर्थ काल

प्र.पु.	स्फुट्येय	स्फुट्येवहि	स्फुट्येमहि
द्वि.पु.	स्फुट्येथाः	स्फुट्येयाथाम्	स्फुट्येध्वम्
तृ.पु.	स्फुट्येत	स्फुट्येयाताम्	स्फुट्येरन्

आज्ञार्थ काल

प्र.पु.	स्फुट्यै	स्फुट्यावहै	स्फुट्यामहै
द्वि.पु.	स्फुट्यस्व	स्फुट्येथाम्	स्फुट्यध्वम्
तृ.पु.	स्फुट्यताम्	स्फुट्येताम्	स्फुट्यन्ताम्

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

'चिन्त्' धातु १० मो गण परस्मैपदी (વિચારવું, ચિન્તા કરવી)

वर्तमानकाल

	એ.વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.
प्र.पु.	चिन्त्ये	चिन्त्यावहे	चिन्त्यामहे
द्वि.पु.	चिन्त्यसे	चिन्त्येथे	चिन्त्यध्वे
तृ.पु.	चिन्त्यते	चिन्त्येते	चिन्त्यन्ते

ह्यस्तन भूतकाल

प्र.पु.	अचिन्त्ये	अचिन्त्यावहि	अचिन्त्यामहि
द्वि.पु.	अचिन्त्यथाः	अचिन्त्येथाम्	अचिन्त्यध्वम्
तृ.पु.	अचिन्त्यत	अचिन्त्येताम्	अचिन्त्यन्त

विध्यर्थ काल

प्र.पु.	चिन्त्येय	चिन्त्येवहि	चिन्त्येमहि
द्वि.पु.	चिन्त्येथाः	चिन्त्येयाथाम्	चिन्त्येध्वम्
तृ.पु.	चिन्त्येत	चिन्त्येयाताम्	चिन्त्येरन्

आज्ञार्थ काल

प्र.पु.	चिन्त्यै	चिन्त्यावहै	चिन्त्यामहै
द्वि.पु.	चिन्त्यस्व	चिन्त्येथाम्	चिन्त्यध्वम्
तृ.पु.	चिन्त्यताम्	चिन्त्येताम्	चिन्त्यन्ताम्

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

'चुर्' धातु १० मो गण परस्मैपद (ચોરી કરવી)

वर्तमानकाल

	એ.વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.
प्र.पु.	चोर्ये	चोर्यावहे	चोर्यामहे
द्वि.पु.	चोर्यसे	चोर्येथे	चोर्यध्वे
तृ.पु.	चोर्यते	चोर्येते	चोर्यन्ते

ह्यस्तन भूतकाल

प्र.पु.	अचोर्ये	अचोर्यावहि	अचोर्यामहि
द्वि.पु.	अचोर्यथाः	अचोर्येथाम्	अचोर्यध्वम्
तृ.पु.	अचोर्यत	अचोर्येताम्	अचोर्यन्त

विध्यर्थ काल

प्र.पु.	चोर्येय	चोर्येवहि	चोर्येमहि
द्वि.पु.	चोर्येथाः	चोर्येयाथाम्	चोर्येध्वम्
तृ.पु.	चोर्येत	चोर्येयाताम्	चोर्येरन्

आज्ञार्थ काल

प्र.पु.	चोर्यै	चोर्यावहै	चोर्यामहै
द्वि.पु.	चोर्यस्व	चोर्येथाम्	चोर्यध्वम्
तृ.पु.	चोर्यताम्	चोर्येताम्	चोर्यन्ताम्

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

પરિશિષ્ટ

❖ ગુજરાતીમાં વિભક્તિબોધક પ્રત્યયો ❖

વિભક્તિ	કારક	એ.વ. પ્રત્યયો
પ્રથમા	કર્તા	૦, એ
દ્વિતીયા	કર્મ	૦, ને
તૃતીયા	કરણ	થી, વડે, દ્વારા, સાથે, થકી
ચતુર્થી	સંપ્રદાન	માટે, વાસ્તે, કાજે, સારૂ, અર્થે
પંચમી	અપાદાન	થી, માંથી, ઉપરથી
ષષ્ઠી	સંબંધ	નો, ની, નુ, ના
સપ્તમી	અધિકરણ	માં, ઉપર, અંદર, વિશે
અષ્ટમી	સંબોધન	૦, એ

દ્વિ.વ. - બહુ. વ. :-

☞ ગુજરાતીમાં દ્વિવચનના પ્રત્યયો અલગ નથી. તેથ બહુવચનના પ્રત્યયોનો ઉપયોગ કરી શબ્દની આગળ 'બે શબ્દ મૂકવો. જેમકે બે બાળકો વડે, બે....માટે. પરં સર્વનામ દ્વિ.વ. માં સર્વનામ પછી બે શબ્દ મૂકવો. જેમકે :- તે બે, આપણે બે.

☞ એક વચનના દરેક પ્રત્યયની આગળ 'ઓ' મુકવાથી બહુ વચનના પ્રત્યયો બનશે. જેમકે ઓ, ઓ વડે, ઓને, ઓમાટે

☞ **ગુજરાતી અને સંસ્કૃતમાં વિભક્તિ વ્યવસ્થા સમાન છે.**

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

बाल = બાળક શબ્દના રૂપોના
સંસ્કૃત-વિભક્તિ પ્રમાણે ગુજરાતી અર્થ.

	એ.વ.	દ્વિ.વ.	બહુ.વ.
૧.	બાળકે, બાળક	બે બાળકોએ	બાળકોએ
૨.	બાળકને	બે બાળકોને	બાળકોને
૩.	બાળક વડે, થી	બે બાળકો વડે, થી	બાળકો વડે, થી
૪.	બાળક માટે	બે બાળકો માટે	બાળકો માટે
૫.	બાળક થી, માંથી, ઉપરથી	બે બાળકોથી, માંથી, ઉપરથી	બાળકોથી, માંથી, ઉપરથી
૬.	બાળક નો,ની,નું, ના	બે બાળકો નો,ની, નું,ના	બાળકો નો, ની,નું,ના
૭.	બાળકમાં,ઉપર	બે બાળકોમાં,ઉપર	બાળકોમાં, ઉપર

- આ રીતે દરેક શબ્દરૂપોના વિભક્તિ અનુસાર અર્થ કરવા.
- ષષ્ઠી = સંબંધ વિભક્તિ, અન્ય વ્યક્તિ-વસ્તુ સાથે સંબંધ કરાવે છે. જેની સાથે સંબંધ કરાવે તે શબ્દ જે લિંગમાં હોય તે પ્રમાણે નો, ની, નું, ના ગુજરાતીમાં લાગે છે. જ્યારે સંસ્કૃતમાં શબ્દને પોતાના પ્રમાણે પ્રત્યયો લાગે છે. જેમ કે :- બાળકનો દડો, બાળકનું ફુલ, બાળકની બેન, બાળકના ઘરે. સંસ્કૃતમાં સર્વત્ર बालकस्य... થશે.

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

❖ સર્વનામના વિભક્તિ પ્રમાણે અર્થ ❖

	अस्मद् (હું)	युष्मद् (તું)	तद् (તે)	इदम्, एतद् अदस् (આ)	किम् ? (કોણ)	
પ્ર.	હું	તું	તે	આ	કોણ	૧
દ્વિ.	મને	તને	તેને	આને	કોને	૨
તૃ.	મારા વડે	તારા વડે	તેના વડે	આના વડે	કોના વડે	૩
ચ.	મારા માટે	તારા માટે	તેના માટે	આના માટે	કોના માટે	૪
પં.	મારાથી	તારાથી	તેનાથી	આનાથી	કોનાથી	૫
ષ.	મારો,રી,રું,રા	તારો,રી,રું,રા	તેનો,ની,નું,ના	આનો,ની,નું,ના	કોનો,ની,નું,ના	૬
સ.	મારામાં	તારામાં	તેનામાં	આમાં(આનામાં)	કોનામાં	૭

- અહીં એકવચન વિભક્ત્યન્તના અર્થો આપેલ છે તે પ્રમાણે દ્વિ.વ. અને બહુવચનમાં અર્થ સમજી લેવા.
- अस्मद् - युष्मद् ત્રણે લિંગે સમાન ચાલે છે. બાકીના સર્વનામો સ્ત્રી. નપું.પ્રમાણે અર્થમાં ફેરફાર કરવો.
- ષષ્ઠી વિભક્તિમાં મારો, મારી, મારું, મારા એમ દરેક શબ્દમાં સમજવું.

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

શું રૂપો આટલા સરલ છે ...?

પ્રથમા બુકમાં આવતા ૧૩૪ શબ્દ રૂપોની સંખ્યા જોઈને મિક અભ્યાસુને સંસ્કૃતમાં પ્રવેશ કઠિન લાગે તે સહજ છે. તુ તમે ધારો છો તેટલા કઠિન નથી એ રૂપો. જો, ફક્ત ૩૦ દોના રૂપો તમને કડકડાટ છે તો ૧ લી બુકના ૧૩૪ રૂપો તમને તાં રમતાં ગોખાઈ જશે. બસ જરૂર છે, નીચેની વિગતોને જમાં જડબેસલાક બેસાડવાની અને નહીવત્ જેવા થોડાક ફારોને ધ્યાનમાં રાખવાની.

1. बाल (पु.) [1]*
2. कमल (नपुं.) [2]
3. अस्मद् (अलिंग) [3]
4. युष्मद् (अलिंग) [4]
5. माला (स्त्री.) [8]
6. मरुत् (पु.) [16]
7. जगत् (नपुं.) [17]
8. सर्व (त्रिलिंग) [19,20,21]
9. अदस् (त्रिलिंग) [31,32,33]
10. इदम् (त्रिलिंग) [34,35,36]
11. मुनि (पु.) [46]
12. वारि (नपुं.) [47]
13. मति (स्त्री.) [48]
14. भानु (पु.) [49]
15. मधु (नपुं.) [50]
16. धेनु (स्त्री.) [51]
17. नदी (स्त्री.) [52]
18. वधू (स्त्री.) [53]
19. पटीयस् (पु.) [91]
20. राजन् (पु.) [102]
21. दामन् (नपुं.) [104]
22. शशिन् (पु.) [108]
23. चन्द्रमस् (पु.) [111]
24. पयस् (नपुं.) [112]
25. आयुस् (नपुं.) [116]
26. पिता (पु.) [118]
27. नौ (स्त्री.) [126]
28. त्रि (त्रिलिंग) [131]
29. चतुर् (त्रिलिंग) [132]
30. पञ्चनथी नवदशन् (अलिंग) [133]

* અંગ્રેજી અંક પુસ્તિકામાં શબ્દરૂપોનો ક્રમ સૂચવે છે.

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

ક્યા રૂપો... કોની જેમ થશે...

१. बाल, कमल, माला પ્રમાણે ત્રિલિંગે ચાલતા રૂપો :-

जित [9,10,11], सृत [13,14,15], ईक्षमाण [57,58,59], गम्यमान [60,61,62], स्थातव्य [73,74,75], कथनीय [76,77,78], कार्य [79,80,81], शुक्लतम [82,83,84] पटुतर [85,86,87], पटिष्ठ [88,89,90].

२. मरुत्, जगत्, नदी પ્રમાણે (ત્રિલિંગે)

[1]गच्छत् [54,55,56], [1]सत् [64,65,66], [2]नीतवत् [67, 68, 69], [2]भवत् [70,71,72], [2]महत् [94,95,96], [2]धेनुमत् [97,98,99].

३. सर्व પ્રમાણે (ત્રિલિંગે) - तद् [5,6,7], किम् [22,23,24], यद् [25,26, 27], एतद् [28,29,30], एक [127,128,129], द्वि [130]

४. कमल પ્રમાણે - भूतम् [12], प्रकाश्यमानम् [63], देवत्वम् [100], शतम् [134].

५. माला પ્રમાણે - शुक्लता [101].

६. मरुत् પ્રમાણે - युध् [18], वाच् [114], वणिज् [115], द्विष् [117], त्रिंशत् [134].

७. वारि પ્રમાણે - भाविन् [109] कर्तृ [24]

---

૧. घुट् પ્રત્યયોમાં 'न्' ઉમેરાય છે અને પ્ર.એ.વ. તથા સં.એ.વ. માં અન્ત્ય વ્યઞ્જનનો લોપ થાય છે. દા.ત. 'सन्' વિ.

૨. घुट् પ્રત્યયોમાં 'न्' ઉમેરાય છે અને પ્ર.એ.વ. તથા સં.એ.વ.માં અન્ત્ય વ્યઞ્જનનો લોપ અને પ્ર.એ.વ. માં ઉપાન્ત્ય સ્વર દીર્ઘ થાય છે. દા.ત. 'नीतवान्' વિ.

Jain Education International 2010_05 Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

૮. मात प्रभाण - षाष्ट [134].

९. नदी प्रभाणे - राज्ञी [103], मायिनी [110]. पटीयस् [73] कर्तृ [125]

१०. राजन् प्रभाणे - सीमन् [105], [3]आत्मन् [106].

११. दामन् प्रभाणे - कर्मन् [107].

१२. चन्द्रमस् प्रभाणे - अप्सरस् [113].

१३. पयस् प्रभाणे - पटीयस् [92].

१४. पिता प्रभाणे - मातृ [119], नृ [120], [4]स्वसृ [121], [4]नसृ [122], [4]कर्तृ [125]

चित्, चन, अपि ના રૂપો [37 થી 45] — 'किम्' સર્વનામના ત્રણે લિંગના રૂપોની સાથે चित्, चन, अपि ની યથાયોગ્ય સંધિ કરીને રૂપો બને છે. સંધિ ખાસ ધ્યાનમા રાખવી.

---

૩. 'अन्' અંતવાળા નામોનાં अन् ની પહેલા व् કે म् અંતવાળો સંયુક્ત વ્યઞ્જન હોય તો अन् ના 'अ' નો લોપ થતો નથી. દા.ત. आत्मनः, आत्मना વિ.

૪. स्वसृ, नसृ, कर्तृ વિ. નામોના 'ऋ' નો ઘુટ્ પ્રત્યય પર છતાં 'આર્' થાય છે. દા.ત. સ્વસારૌ, નપ્તારૌ વિ.

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

આ છે આ પુસ્તકની યશોગાથા

✍ **પૂ. આ. શ્રી નરેન્દ્રસાગરસૂરિ મ.** — શબ્દ રૂપાવલી બુક મળી ગયેલ છે. સાધુ-સાધ્વીજીઓને ઘણી જ ઉપયોગી થશે.

✍ **પૂ. આ. શ્રી દૌલતસાગરસૂરિ મ.** — સાધુ-સાધ્વીજી મ. ને રૂપો ગોખવામાં અનુકૂલ થાય એમ છે.

✍ **પૂ. આ. શ્રી નરદેવસાગરસૂરિ મ.** — પુસ્તક મળ્યું - મહેનત પ્રશસ્ય કરી છે.

✍ **પૂ. આ. શ્રી નવરત્નસાગરસૂરિ મ.** — મુનિપુંગવશ્રીએ સંસ્કૃતના પ્રારંભિક કાળમાં અતિ ઉપયોગી શબ્દ રૂપાવલી સંગ્રહીત કરી... પ્રસન્નતા

✍ **પૂ. આ. શ્રી પદ્મસાગરસૂરિ મ.** — શબ્દ રૂપાવલી પુસ્તિકા મળી છે. અભ્યાસ માટે ઉત્તમ છે. સંકલન-સંપાદન પણ શ્રેષ્ઠ છે.

✍ **પૂ. આ. શ્રી સુબોધસાગરસૂરિ મ.** — મુનિશ્રીની જ્ઞાનોપાસના જ્ઞાન પિપાસા પ્રશંસનીય છે.

✍ **પૂ. આ. શ્રી વર્ધમાનસાગરસૂરિ મ.** — શબ્દ રૂપાવલી મળી, નૂતન મુનિ ભગવંતોને વિહારમાં અનુકૂલતા રહે તેવી નાની સાઈઝની પુસ્તિકા ખૂબ જ સુંદર છે. પ્રારંભના અભ્યાસુઓ સંસ્કૃત રૂપો સરળતાથી કરી શકશે. ખૂબ જ સુંદર છાપકામ છે.

✍ **પૂ. મુનિ શ્રી અમરેન્દ્રસાગર મ.** — શબ્દ રૂપાવલીની નાની પુસ્તિકા મળી, ગમી, પ્રયત્ન ખૂબ જ સુંદરતમ છે.

✍ **પૂ. પં. હર્ષસાગર મ.** — શબ્દ રૂપાવલી પ્રારંભિક અભ્યાસુ માટે ઉપયોગી થાય તેવો સ્તુત્ય પ્રયાસ છે.

✍ **પૂ. આ. શ્રી રામસૂરિ મ. (ડહેલાવાળા)** — શબ્દ રૂપાવલી પુસ્તક મળ્યુ. પુસ્તક જોયું. પ્રયત્ન સ્તુત્ય છે. પ્રથમ બુક ભણનાર નૂતન અભ્યાસુઓને રૂપોનો સ્વાધ્યાય કરવા ઉપયોગી નીવડે તેમ છે. આવા પ્રયત્નો થતા રહે તો નવા સંસ્કૃત અભ્યાસુવર્ગને અભ્યાસ કરવામાં રસ રૂચિ જળવાય. ઉત્સાહથી ભણી શકે.

✍ **પૂ. આ. શ્રી અરિહંતસિદ્ધસૂરિ મ.** — શબ્દ રૂપાવલી પુસ્તિકા ઘણીજ ઉપયોગી છે. વિદ્યાર્થીઓને ઘણી ઉપયોગી અને સરલ થઈ પડશે.

✍ **પૂ. આ. શ્રી હેમપ્રભસૂરિ મ.** — શબ્દ રૂપાવલી અભ્યાસકોને ખૂબ જ ઉપયોગી બની રહે.

✍ **પૂ. આ. શ્રી રત્નચંદ્રસૂરિ મ.** — શબ્દ રૂપાવલીની પુસ્તિકા ખૂબ જ ઉપયોગી બને તેવી છે. હાલમાં અમારા નાના સાધુઓને જરૂર હતી જ અને મળી ગઈ.

✍ **પૂ. આ. શ્રી નરરત્નસૂરિ મ.** — નવદીક્ષિતોને સરસ ઉપયોગી બનશે.

✍ **પૂ. આ. શ્રી જયઘોષસૂરિ મ.** — તમારો પ્રયાસ પ્રશંસનીય છે. સંસ્કૃતભાષાના પ્રાથમિક અભ્યાસુઓને ઉપયોગી બને તેવું પુસ્તક છે.

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

✍ પૂ. આ. શ્રી જયસુંદરસૂરિ મ. — શબ્દ રૂપાવલી પુસ્તક સંસ્કૃત ભણનારાઓ માટે સારૂ ઉપયોગી બનશે.

✍ પૂ. આ. શ્રી જગવલ્લભસૂરિ મ. — શબ્દ રૂપાવલી મળી. તમારો પ્રયાસ ખૂબ સુંદર છે.

✍ પૂ. આ. શ્રી કલાપ્રભસૂરિ મ. — પ્રાથમિક સંસ્કૃત અભ્યાસી માટે આ સંકલન ઉપયોગી છે.

✍ પૂ. આ. ગુણરત્નસૂરિ મ. - ✍ પૂ. પં. રશ્મિરત્ન વિજય મ. — लब्धा भवत्प्रेषिता 'शब्दरुपावली' पुस्तिका..... पठन-पाठननोपयोगिन्येषाऽऽवृत्तिः संस्कृताध्येतृणामिति मन्ये।

✍ પૂ. આ. શ્રી રત્નસુંદરસૂરિ મ. — સંસ્કૃતના અભ્યાસીઓને સારી એવી સહાયક બનશે.

✍ પૂ. ઉ. શ્રી વિમલસેનવિજય મ. — શબ્દ રૂપાવલી મળી છે. નવા ભણનારાને સારી કામ આવે તેવી છે.

✍ પૂ. આ. શ્રી ચંદ્રયશસૂરિ મ. — સંસ્કૃત બુક કરનારને ખૂબ ઉપયોગી છે.

✍ પૂ. આ. શ્રી રાજેન્દ્રસૂરિ મ. — સંસ્કૃતના અભ્યાસ કરનારાને ઉપયોગી થશે. તમારી શ્રુતભક્તિની અનુમોદના.

✍ પૂ. આ. શ્રી પૂર્ણાનંદસૂરિ મ. — શબ્દ રૂપાવલી બાળજીવોને પ્રાથમિક સંસ્કૃત અભ્યાસ કરવાવાળાને સુંદર ઉપયોગી બને તેવી આ પુસ્તિકા છે.

✍ પૂ. આ. શ્રી વિદ્યાનંદસૂરિ મ. — શબ્દ રૂપાવલી પુસ્તિકા મળી. સંસ્કૃત ભાષા રૂપી મહેલમાં પ્રવેશ કરવા માટે પગકેડી સમાન પુસ્તકનું પ્રકાશન અને સંયોજન કરી સમય સફળ કર્યો છે. પ્રારંભિક અભ્યાસુઓને ખૂબ ઉપયોગી બનશે તેમાં નિઃસંદેહ છે.

✍ પૂ. આ. શ્રી હેમરત્નસૂરિ મ. — શબ્દ રૂપાવલીમાં સુંદર મહેનત કરી છે.

✍ પૂ. આ. શ્રી કલાપ્રભસાગરસૂરિ મ. — પ્રાથમિક અભ્યાસીઓ માટે સંસ્કૃત જ્ઞાન તથા સ્વાધ્યાય માટે ખૂબ જ જરૂરી આ બુક છે. સુંદર સ્વચ્છ છપાઈ અને સંકલન કરેલ છે.

✍ પૂ. આ. શ્રી હેમચંદ્રસૂરિ મ. — શબ્દ રૂપાવલી મળી. સાદ્યંત જોઈ. પ્રયત્ન સ્તુત્ય છે. પ્રાથમિક અભ્યાસુઓને વિશેષ ઉપકાર થશે. ધન્યવાદ.

✍ પૂ. મુનિ શ્રી જંબૂવિજય મ. — શબ્દ રૂપાવલી ધાતુ રૂપાવલી મળી છે. પ્રયત્ન સારો છે. ભણનારને અનુકુલ પડશે.

✍ પૂ. આ. શ્રી રાજશેખરસૂરિ મ. — શબ્દ રૂપાવલી બુક સંસ્કૃત અભ્યાસીઓ માટે ઉપયોગી બને તેવી છે.

✍ પૂ. આ. શ્રી લલિતશેખરસૂરિ મ. — શબ્દ-ધાતુ રૂપાવલી નૂતન દીક્ષિતોને ઉપયોગી પ્રકાશન છે. તમારો પ્રયત્ન સ્તુત્ય છે.

✍ પૂ. આ. શ્રી મુક્તિપ્રભસૂરિ મ. — પુસ્તક સંસ્કૃતના અભ્યાસીઓને ઉપયોગી થશે. તમારો પ્રયાસ અનુમોદનીય છે.

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

✍ **પૂ. આ. શ્રી પૂર્ણચંદ્રસૂરિ મ.** — સંસ્કૃતના અભ્યાસી માટે તમારો પ્રયત્ન અત્યુપકારક બની રહેશે. નાની સાઈઝ હોવાથી આ પ્રકાશન વધુ ઉપયોગી-ઉપકારી બની જશે. તમારી જ્ઞાન સાધનાની ખૂબ ખૂબ અનુમોદના.

✍ **પૂ. આ. શ્રી રવિપ્રભસૂરિ મ.** — શબ્દ રૂપાવલીથી અભ્યાસીઓને સરલતા રહેશે.

✍ **પૂ. આ. શ્રી કમલરત્નસૂરિ મ.** — શબ્દ રૂપાવલી પુસ્તક નાની હોવાથી સાધુ-સાધ્વીઓ વિહારમાં પણ રાખી શકે એવી ઉપયોગી છે. પ્રયાસ અનુમોદનીય છે.

✍ **પૂ. આ. શ્રી વીરશેખરસૂરિ મ.** — સાધુ-સાધ્વીને વિહારમાં રાખી શકાય તેવી જાતનું આ પ્રકાશન સાધુ-સાધ્વી માટે ઉપકારક નીવડે તેમ છે.

✍ **પૂ. આ. શ્રી પ્રભાકરસૂરિ મ.** — શબ્દ રૂપાવલી સાથે ધાતુ રૂપાવલી. એક ચોપડીમાં બેનો સમાવેશ. પ્રાથમિક કક્ષાના જીવોને અભ્યાસમાં પ્રવેશ કરવા માટે ખૂબ સુગમ પડશે.

✍ **પૂ. પં. શ્રી ચંદ્રશેખરવિજય મ.** — ધાતુ રૂપાવલી સાથેની શબ્દ રૂપાવલી દ્વારા સંસ્કૃત અભ્યાસીઓ માટે તમોએ જે મહેનત કરી છે. તે ખૂબ જ અનુમોદનીય છે.

✍ **પૂ. પં. શ્રી વજ્રસેનવિજયજી મ.** — શબ્દ રૂપાવલી મળી ઘણી સારી મહેનત કરી છે. અભ્યાસુઓને ઉપયોગી છે.

✍ **પૂ. પં. શ્રી કલ્યાણબોધિવિજય મ.** — શબ્દ રૂપાવલી સર્વને અભ્યાસમાં ઉપયોગી થાય તેમ છે.

✍ **પૂ. પં. શ્રી મુક્તિચંદ્ર-મુનિચંદ્રવિજય મ.** — रुपावली पुस्तकं प्राप्तम् । अध्ययनार्थमिदमत्युपयोगि भविष्यति इत्यत्र नास्ति कोऽपि संशयः । विद्यार्थिनः अनेन पुस्तकेन अधीत्य विद्वांसः गीतार्थाश्च भवन्तु सफलीकुर्वन्तु च भवदीयं परिश्रममिति आशास्यते ।

✍ **પૂ. પં. શ્રી પૂર્ણચંદ્રવિજય મ.** — ખૂબ સારી મહેનત કરી છે. મુમુક્ષુઓ તથા નૂતન સાધુ-સાધ્વીજી મ. ને ખાસ ઉપયોગી થશે.

✍ **પૂ. મુનિ શ્રી રવિશેખરવિજય મ.** — શબ્દ રૂપાવલી પુસ્તક સંસ્કૃત અભ્યાસીઓ માટે ઉત્તમ છે. આપના પ્રયાસને હાર્દિક ધન્યવાદ.

✍ **પૂ. મુનિ શ્રી વૈરાગ્યરતિ - પ્રશમરતિવિજય મ.** — સંસ્કૃતનો સ્વાધ્યાય કરવામાં સહાયક પુસ્તિકા છે. ગમી. ૧૦ વરસના બાલમુનિને સંસ્કૃત રૂપો કંઠસ્થ કરવા આપી છે.

✍ **પૂ. મુનિશ્રી મણિરત્નસાગર મ.** — शब्द रुपावली अध्ययन हेतु उपयोगी है ।

✍ **પૂ. ગણી શ્રી મેઘદર્શનવિજય મ.** — મુનિશ્રીએ નાની વયમાં - નાના દીક્ષાપર્યાયમાં સુંદર અધ્યયન કરીને સંસ્કૃતના અભ્યાસુઓ માટે આ પુસ્તિકા દ્વારા સુંદર ભેટણું તૈયાર કર્યું છે. ખૂબ-ખૂબ ધન્યવાદ સહ અનુમોદના.

✍ **પૂ. પં. શ્રી રત્નાકરવિજય મ.** — પુસ્તક બાલ જીવો માટે સુન્દર છે. તમે બધા અનુમોદનીય કાર્ય કરો છો.

✍ **પૂ. મુનિ શ્રી જ્ઞાનભાનુવિજય મ.** — શબ્દરૂપાવલીમાં ધાતુના રૂપો પણ સાથે સાથે આપ્યા છે તે ઘણુ ઉપયોગી થાય તેમ લાગે છે. આપે પરિશ્રમ કરી સુંદર રીતે સંયોજન કર્યું તે અનુમોદનીય છે.

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

સૌજન્યના સહભાગી

શ્રી મહેસાણા જૈન સંઘ

સુધારા ખાતાની પેઢી

આઝાદ ચોક, મહેસાણા.

(જ્ઞાનદ્રવ્યમાંથી)

ઊંઝા નિવાસી

જ્ઞાનપ્રેમી એક સદ્‌ગૃહસ્થ

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org

તમારા માટે તૈયાર છે...

કૃદન્તાવલી

સંસ્કૃત ભાષામાં કૃદન્તોનું મહત્ત્વ ઘણું છે. હેમસંસ્કૃત પ્રવેશિકા પ્રથમા (પહેલી બુક) ભણનારને અત્યંત ઉપયોગી કૃદન્તાવલી પ્રકાશિત થયેલ છે.

જેમાં પ્રથમા બુકમાં આવતા બધાજ (૧૪૮) ધાતુના કર્તરિ, કર્મણિ ત્રી. પુ. એ. વ. ના રૂપો તથા ૧૦ પ્રકારના કૃદન્તોના તૈયાર રૂપો તથા ઉપસર્ગ સહિત ધાતુઓનો સમાવેશ છે.

તે ઉપરાંત કૃદન્તની વ્યાખ્યા, રૂપો બનાવવાના નિયમો, એકજ ધાતુના કૃદન્તોના વિવિધ પ્રયોગો, કૃદન્ત અને તેના સંબંધિત શબ્દોને કઈ વિભક્તિ થાય, કૃદન્તોનો વાક્ય પ્રયોગ કેવી રીતે થાય વિગેરે કૃદન્ત અંગેનો સ્પષ્ટ ચિતાર આ પુસ્તિકામાંથી પ્રાપ્ત થશે.

સંસ્કૃત વાંચન-લેખન-વદનને સરળ બનાવવા કૃદન્ત આવશ્યક છે. કૃદન્તની સરળ સમજૂતિ આપતા પુસ્તકોની જરૂર હોય તો...

આજ પુસ્તિકાના પ્રાપ્તિ સ્થાનેથી મેળવશો......

PRINTED BY - RAJ ARTS : (M) 094274 70773 (O) 02767 254578

Jain Education International 2010_05 For Private & Personal Use Only www.jainelibrary.org